

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Uus meedia kui õpikeskkond EHTE hotellimajanduse eriala õpilaste näitel

Bakalaureusetöö (4 AP)

Valdo Vokksepp
Juhendaja: dots. Veronika Kalmus

Tartu
2007

Sisukord

Sissejuhatus	3
I peatükk. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad	5
1. „Uus meedia”	5
1.1 „Uue meedia“ eripära	6
1.2 Virtuaalsed kogukonnad	7
1.3 Õppivad kogukonnad	9
1.4 Veebis koolitamise eripärad	9
2. Üldtendentsid uue meedia kasutuses	11
3. E-õpet soodustavad ja takistavad tegurid riigi tasandil	15
4. Koolituskeskkonnad Internetis	17
4.1 WebCT	17
4.2 Moodle	19
4.3 IVA	21
5. Uurimisobjekti tutvustus	26
6. Uurimisküsimused ja hüpoteesid	29
II peatükk. Meetod ja valim	31
1. Ankeetküsitlus	31
2. Valim	32
III peatükk. Tulemuste esitus	35
1. Takistused veebis õppimisel	35
2. Veebisõppimise aeg ja koht	35
3. Erinevate veebipõhiste kommunikatsioonivahendite kasutamine paralleelselt võrgus õppimisega	36
4. Koostöö veebis õppides	38
5. Hinnangud veebis õppimise emotsionaalsuse kohta	40
6. Hinnangud veebis õppimise ratsionaalsuse kohta	42
7. Hinnangud õppimise eripäradele veebis	42
8. Hinnangud e-õppe keskkonnale IVA	43
IV peatükk. Järeldused ja diskussioon	48
Kokkuvõte	52
Summary	54
Kasutatud kirjandus	56
Lisa. Küsitlusankeet	61

Sissejuhatus

Maaailmas kasutab Internet World Stats'i 2007. a. esimeses kvartalis avaldatud andmeid Interneti 16,9% elanikkonnast. Selle statistika kohaselt oli kasutajaid arvuliselt 1,114,274426 isikut, kusjuures eelneva seitsme aastaga (2000-2007) on juurdekasv 208,7% (Internet World Stats 2007).

Nimetatud asjaolu loob eeltingimused sotsiaalmajanduslikus plaanis märkimisväärse kasvupotentsiaaliga koolitusvõrgustikule, ühtlasi äridele, mis saab hoogu üheltpoolt nii üleilmastumise kui sellise ja teisalt internetikasutajate ringi laienemise läbi. Viimase väite kinnituseks on sobiv sedastada, et ainuüksi Eestis kasutab TNS Emor'i viimase, 06.12.2006 avaldatud uuringu andmeid interneti arvuliselt 730 000 inimest ehk 60% 6-74-aastastest elanikest (TNS Emor 2006).

Samuti võib ülalnimetatud seisukoha kinnituseks lugeda asjaolu, et konsortsiumi „Eesti e-kutsekool” kuulub tänasega 35 õppeasutust, sh. 6 rakenduskõrgkooli ja 29 kutseõppeasutust (Eesti e-kutsekool 2007).

Käesolevas bakalaureusetöös vaatlen, kuidas kasutavad uut meediat õpikeskkonnana hotellindust õppivad noored, täpsemalt Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakooli õppurid vanuses 19-32 aastat. Otsin vastust küsimusele, millised on nende arvates internetipõhise õppe head ja vead ning võimalikud arengutendentsid. Samuti jälgin, milline on õppurite suhtumine Eestis järjest enam levivasse omamaisesse e-koolituskeskkonda IVA.

Bakalaureusetöö eesmärgid:

- a) tuua välja uue meedia kui õpikeskkonna eripärad, võrreldes tavaõppega, Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakooli õpilaste kogemuste läbi;
- b) anda töö tulemustele tuginedes omapoolne panus õpikeskkonna IVA parendamisse.

Majutusvaldkonna õpilaste valimine uurimisobjektiks on mõneti taotluslik. Nimelt on üheks üleilmastumise võtmesõnaks reisimine, sh. elamusturism, koos pea paratamatu vajadusega kasutada majutusteenust. Hotellinduse valdkonna õppurid peavad tänapäeval omandama laiapõhjalise hariduse, mis omakorda tõstab nende olulisust uurimisobjektina.

Bakalaureusetöö jaguneb neljaks peatükiks. Esmalt annan ülevaate teooriast, mis käsitleb üldiselt uut meediat ja selle mõju ühiskonnale. Samuti leiavad käsitlemist uue meedia eripärad, seda eeskätt koolituskeskkonnana kasutades. Ühtlasi vaatlen teooria osas peamisi e-koolituskeskkondi, mis on Eestis kasutust leidnud. Töö teoreetilises osas asub lisaks eelnevale ka uurimisobjekti tutvustus.

Järgmises peatükis kirjeldan meetodit ja valimit. Töö empiiriline osa tugineb seminaritöö käigus koostatud küsitlusankeedi abil kogutud teabele. Pärast seda esitlen tulemusi, tuues välja võrdlevad andmed: millised on takistused veebis õppimisel, millised on ajakasutuse eripärad, õppurite ja õppejõu koostöö veebis õppides, millised on õppurite hinnangud erinevate refleksioonivahendite kasutamisele ning hinnangud koolituskeskkonna IVA kasutamise suhtes. Seejärel keskendun järelduste tegemisele ja diskussioonile. Töö lõpus paikneb tulemuste kokkuvõte.

Töö valmimiseks andsid panuse õppejõud Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakoolist, kes mitmeti kaasa aitasid. Mõistmaks paremini bakalaureusetöö temaatikat, läbisin ajavahemikul 12.02-25.03.07 Tartu Ülikooli Kaugkoolituskeskuse korraldatud veebipõhised kursused „E-õppe metoodikad ja õpikeskkonnad”, mida kureeris haridustehnoloogia peaspetsialist mag. Lehti Pilt. Siinkohal soovin tänada pr. Lehti Pilt`i huvitava ja hariva kursuse ning mitmete asjakohaste viidete ja abimaterjalide eest.

Eraldi pean siinkohal märkima ära mentori, dots. Veronika Kalmus`e heatahtlikud ja inspireerivad õpetussõnad töö valmimise käigus.

Autor tänab kõiki, kes töö loomisele kaasa aitasid!

I peatükk. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

1. „Uus meedia”

Uut meediat, eriti Interneti, on korduvalt kirjeldada püütud, kuid neid püüdlusi piirab ebakindlus uue meedia tulevaste tarbimisviiside ja institutsionaalsete vormide suhtes (McQuail 2003: 107).

Ebaluseks on põhjust, sest Internet kui meedium on võrreldes tavameediaga märkimisväärselt noor. Samas on Internetist tänaseks saamas lahutamatu osa inimeste igapäevatoimingutes, olgu selleks mistahes eluvaldkond. Nii sobiks Interneti olemust ja ühiskondlikku mõju hinnata ka järgmiselt: „Enamus inimesi on nüüdseks teadlikud, et me elame ajaloo kõige dramaatilisemate tehnoloogiliste revolutsioonide keskel, mis muudab kõike: meie tööd, suhtlust ja vaba aega“ (Kellner 2002: 90, Beljajev 2006 kaudu).

Dennis McQuail osutab, et Internet:

- a) ületab trüki- ja ringhäälingu mudelite piirid,
- b) võimaldab paljude suhtlemist paljudega,
- c) võimaldab kultuuriobjektide samaaegset vastuvõttu, muutmist ja ümberjaotamist,
- d) aitab nihutada kommunikatiivsed tegevused rahvuslikest piiridest ja modernse ajastu territoriaalsetest ruumisuhetest väljapoole,
- e) pakkudes momentaalset globaalset kontakti (McQuail 2003: 107).

Eelnimetatud faktorid lisavad Interneti arvukatele kasutusvõimalustele veel ühe – koolitusfunktsiooni. Multifunktsionaalse ja suhteliselt odava meediakanalina võimaldab Internet õppuritel ja õppejõududel osaleda põhimõtteliselt mistahes koolitustel või kursustel, mis on veebipõhised. Seetõttu on oluline panna tähele uuest meediast kõnelevate teoreetikute mõtteavaldusi, mis räägivad, et seoses elukeskkonna muutumisega peaksid koolid õpetama noortele arvutikirjakeele oskust, mis võimaldaks neil internetikeskkonnas end väljendada (Buckingham 2003, Kellner 2002, Beljajev 2006 kaudu).

Tulles tagasi Interneti olemuse juurde, tuleb tõdeda, et uut meediat väga raske defineerida, kuna tegelikult ei ole ühtki iseseisvat aparati või tehnoloogiat, mida selle mõistega tähistada saaks (Vengerfeldt & Runnel 2004: 233). Tavakasutuses räägime uuest meediast ennekõike kui arvutitest ja Internetist. Laiemas kasutuses hõlmab see endas ka muid digitaalselt tekitatavaid ja või edastatavaid signaale, muuhulgas näiteks mobiilsidet, mängukonsoole, reklaamisüsteeme, digitaalset telefonisidet, erinevaid interaktiivseid süsteeme, infokioskeid ja muud (ibid.). Samuti on mõiste „uus meedia” alla varasematel aegadel mahutatud ka muid meediume. 1950. aastatel oli selleks televisioon, varasematel aegadel aga raadio ja telegraaf (ibid.). Alates 1960. aastatest on uus meedia hõlmanud pidevalt avarduvat rakenduslike kommunikatsioonitehnoloogiate kogumit (ibid.).

Meediumide areng on jätnud jälje ka kaugkoolituse ajalukku, nimelt ei ole Internet sugugi esimene teabekanal, mida koolitamiseks kasutatud on. Meelte pikendamise vahendina on koolituste ajaloos kasutatud nii telefoni, raadiot kui ka televisiooni. Omapärast rolli on koolitusäri mänginud aga magnetofoni arenguloos, väidetavalt andis kassetide kasutamiseks tõuke asjaolu, et paljud USA kaugkoolitusfirmade õppurid õppisid aja kokkuhoidmiseks autosõidu ajal (Laanpere 2006).

1.1 „Uue meedia“ eripära

Üldiste erinevuste väljatoomisel „uue“ ja „vana“ meedia vahel nimetab McQuail asjaolu, et uues meedias on autoriks olemise võimalusi rohkem, kui lugeda publitseerimiseks Internetis postitamist, elektroonilist kirjastamist ja selle lähedasi tegevusi (McQuail 2003: 107). Põhjapanevalt muutub arusaam autorile osaks saavast avaliku tähelepanu hulgast ja liigist (McQuail 2003: 108). Uue tehnoloogia tulek ei ole tegelikult muutnud avaliku tunnustuse ja lugupidamise tingimusi, suure auditooriumi ja laialdase kuulsuse saavutamine võib olla isegi raskemaks muutunud (ibid.).

Samas võiks väita ka vastupidist: olukorras, kus õppejõud võib Interneti vahendusel olla tegev korraga näiteks mitmel kontinendil, mitmes ajavööndis ning kultuurikeskkonnas, saab ta tõhusa ja professionaalse tegevuse korral olla tõenäoliselt vägagi populaarne. Küsimus on pigem selles, kui hästi tunnevad ennast uue meedia vahendusel õppurid ja õppejõud ise. See

tähendab – kuidas ja kui oskuslikult asjaosalised kasutavad erinevaid eneseavaldamise- ja refleksioonivahendeid, mida veebipõhised koolituskeskkonnad pakuvad.

Eraldi faktorina Internetis õppimise puhul sobiks tuua välja rollimuutused, kui sellised. Nimelt on seal suured arenguvõimalused, eriti allikate ja teenusepakkujate suurema autonoomia ja suurema võrdsuse aspektist (McQuail 2003: 108). Auditooriumi liige ei ole enam massi osa, ta on kas üksikisik või enda poolt valitud võrgustiku või spetsiaalse publiku liige (ibid.). Lisaks nihkub auditooriumi tegevus passiivselt vastuvõtult info otsimise, konsulteerimise ja interaktsiooni suunas (ibid.).

Internetis õppimine on isikukeskne tegevus, õppuril ei ole võimalust olla lihtsalt osa anonüümsest massist. Enamus tegevusi e-koolituskeskkonna sees jätavad jälje, mis on nähtav sõltuvalt õppuri rollist kas keskkonna administraatorile, õppejõule või kaasõppurile. Rääkides õpingutest tuleks märkida ära ka asjaolu, et teabe otsimine, läbitöötamine ja omavaheline levitamine on peamine osa koolitusprotsessist. Samavõrd on muutumas erinevate rollide vahelised suhted, nimelt on selgejoonelised piirid kirjastaja, tootja, levitaja, tarbija ja retsensendi vahel hägustumas (McQuail 2003: 108). Märkimisväärne on, et üldisel meediumide vastastikuse lähenemise taustal näeme tõenäoliselt esile kerkimas kõrgema spetsialiseerituse astmega institutsionaalseid kogumeid (ibid.). Need hakkavad põhinema kas tehnoloogiatel või konkreetsel tarbimisviisil ja sisul (näiteks meediainstitutsioonid mis on orienteeritud uudistele, meelelahutusfilmidele, ärile, spordile, pornograafiale, turismile, haridusele, mitmesugustele elukutsetele) ilma igasuguse ühendava institutsionaalse identiteedita (ibid.).

1.2 Virtuaalsed kogukonnad

Sotsiaalteaduslikus teoorias on pikka aega tähtsal kohal olnud kogukonna idee. See viitab teatavale sotsiaalse korralduse reaalsele ja ideaalsele vormile, mis kujutab endast vastukaalu massile ning aitab hinnata sotsiaalsete muutuste mõju ulatust ja kiirust (McQuail 2003: 118). Varasema mõtteviisi kohaselt viitas kogukond inimeste kogumile, kel oli ühine asukoht (või kindlapiiriline territoorium), identiteet, teatavad normid, väärtused ja kultuurilised tavad ning mis oli piisavalt väike, nii et inimesed tundsid üksteist ja suhtlesid omavahel (ibid.). Vastandina traditsioonilisele kogukonnale on võimalik rääkida virtuaalsest kogukonnast, kusjuures peamine erinevus nende kahe kogukonna olemuses seisneb füüsilisuses. „Päris”

kogukond eeldab vahetut, näost-näku interaktsiooni. Virtuaalne kogukond seevastu saab eksisteerida niikaua, kuni tema liikmed üksteise kohalolekut alternatiivsetel viisidel tajuvad, kuni üks liige tunnetab teist „reaalsena” (Kirst 2007). Interneti puhul on koolituste korraldamiseks mitmeid võimalusi, kusjuures mitte kõik veebikursused, mida tänapäeval läbi viiakse, ei ole täielikult veebipõhised. Levinud on „päris” ja virtuaalsete õpivõimaluste lõimimine, levinud on neli peamist varianti:

- a) Täielikult veebipõhine õpe – kogu kursuse õppeprotsess (sisu edastamine, info levitamine, suhtlemine, õppijate hindamine) toimub veebipõhiselt, auditoorseid kohtumisi ei ole.
- b) Osaliselt veebipõhine õpe – kursuse õppeprotsess toimub veebipõhiselt, kuid kursuse jooksul toimub ka auditoorseid seminare või praktikume, kuid mitte rohkem kui 25% kogu õppetöö mahust.
- c) Auditoorne õpe veebipõhise toega – kursuse õppeprotsess toimub auditoorselt, regulaarselt toimuvad auditoorsed loengud, seminarid ja/või praktikumid, mis moodustavad üle 25% kogu õppetöö mahust, kursuse veebipõhist õpikeskkonda kasutatakse näiteks õppe- ja juhendmaterjalide kättesaadavaks tegemiseks, kodutööde esitamiseks.
- d) Auditoorne õpe e-õppe vahendite toega – kursuse õppeprotsess toimub auditoorselt, õppetöö toetuseks kasutatakse üksikuid e-õppe vahendeid (Pilt 2007).

Taoline erinevate õpivõimaluste integratsioon kannab endas puhtpraktilist mõtet – paljusid käelist osavust nõudvaid erialasid ei ole parimalgi juhul võimalik Internetis õppida ega õpetada. Samuti võimaldab õppurite ja õppejõu omavaheline suhtlemine tavaõppe käigus luua kergemini hilisemaid virtuaalkontakte ning vastupidi. Fakt, et ollakse masina poolt vahendatud, tundub juba iseenesest vähendavat teadlikkust teiste inimestega kokkupuutes olemisest (McQuail 2003: 120). Isegi sellised virtuaalse kogukonna propageerijad nagu Rheingold (1994) tunnistavad, et *online*-identiteedid pole sageli ehedad ega avalikud. Need on omandatud maskid, mis sageli varjavad identiteedi selliseid aspekte nagu vanus või sugu (Jones 1997, McQuail 2003 kaudu). Autentsuse ja kohustuste puudumine tunduvad kahjustavat kogukonna nimetusele pretendeerimist selle kindlaks kujunenud tähenduses (McQuail 2003: 120). Need, kes soovivad kuuluda küberkogukonda, peavad kohanema selle normide ja reeglitega, et olla tunnustatud ja aktsepteeritud (ibid.).

1.3 Õppivad kogukonnad

Virtuaalsete kogukondade üheks erivormiks võib pidada õppivaid kogukondi, mis moodustuvad uue meedia vahendusel. Rääkides õppivatest kogukondadest on tähtis teadvustada, et inividid ei ole teineteisest isoleeritud, kui nad on haaratud õppimise või sotsialiseerumise protsessi. Stanley Fish (1980, Kalmus 2006 kaudu) on grupis õppivaid ja tähendusi loovaid inimesi nimetanud ka „tõlgendavaks kogukonnaks”, pidades silmas, et rühmad võtavad vastu, interpreteerivad ja vahetavad mõtteid ühe ja sama sõnumi kohta ühel ja samal ajal. Mõned autorid, näiteks David Buckingham ja Don Tapscott, osutavad aga mitteformaalsetele, demokraatlikele ja mõnikord rahvusvahelistele „õppivatele kogukondadele” (Buckingham 2003: 202, Kalmus 2006 kaudu) Internetis, kus õpilased (või lihtsalt inimesed), tehes kodutöid, väitlevad reaalajas omavahel (Tapscott 1998: 134, Kalmus 2006 kaudu).

1.4 Veebis koolitamise eripärad

Hea võrgukursus ehk arvuti ja Interneti vahendusel pakutav kaugkoolituskursus ei ole lihtsalt kogum veebilehele pandud õppematerjale, vaid kesksel kohal on see, kuidas õppemoodulite sisu, õppemeetodid, ülesanded või kasutatavad võrguõppe vahendid toetavad õpikeskkonna tekkimist ja koostöös õppimist (Keerberg 2002). Samuti leiab Keerberg, et võrguõppe puhul ei ole mõtet keskenduda sellele, mida niisugune õppevorm ei võimalda, pidades silmas eelkõige vahetut emotsionaalset suhtlemist. Keerberg leiab, et tegevus tuleks suunata selle vormi tugevatele külgedele ja lisaväärtustele, näiteks võrgustikes töötamine ja üksteiselt õppimine, aga ka paremale refleksioonivõimalusele.

Rääkides õpikeskkonnast, siis moodustub see ruumikeskkonnast, õppevarast ja inimkeskkonnast (Läänemets 2001, Keerberg 2002 kaudu) ning on selles osas suuresti sarnane tavaõppele. Kuid kui soovitakse kasutada ära neid võimalusi, mida võrguõppe pakub, ei ole mõttekas keskenduda lähiõppe situatsiooni kopeerimisele või asendamisele (videokonverents jms sünkroonsed suhtlusvahendid) (Harasim 1997, Keerberg 2002 kaudu). Veebipõhise õpikeskkonna kujundamisel on vaja pöörata suurt tähelepanu inimvõrgustikele ja sobivate kommunikatsioonivahendite valikule. Selleks, et toimuks õppimine, vajavad õppijad arutelu, olgu see siis vahetu või vahendatud kommunikatsioon (Stacey 1999, Keerberg 2002 kaudu). Sotsiaalne interaktsioon, omavaheline suhtlemine ja arutelu soodustavad õppimist,

sest õppijate personaalsele arusaamisele materjalist lisanduvad kaaslaste seisukohad ning erinevad arvamused sunnivad oma tõekspidamisi põhjalikumalt analüüsima ja argumenteerima (Krull 2000, Keerberg 2002 kaudu).

Arvuti vahendusel arutlemise töövahendit nimetatakse arutelu- või vestlusfoorumiks, diskussiooniks, aga ka konverentsiks. See on võimas töövahend, mille oskuslik kasutamine on paljude kaugkoolituse uurijate ja praktikute arvates võrgukursuse õnnestumise võtmeks (Harasim 1997, Salmon 1999, Stacey 1999, Rowntree 1995, Keerberg 2002 kaudu). Aruteluforum vajab suunamist ja juhendamist, et sellest ei kujuneks lihtsalt kaootiline jututuba, leiab Keerberg. Samas tuleks taoliste mitte teemasse puutuvatele suhtlemisvormidele anda eraldi väljund, luues selleks vastava foorumi – Kohvituba vms. (Keerberg 2002).

Õppeprotsess jaguneb iseenesest viieks erinevaks faasiks (Salmon 2000, Keerberg 2002 kaudu).

- a) I etapp – süsteemile ligipääsu loomine. See on faas, kus kõige olulisem on õppija julgustamine ja tehniline toetus.
- b) II etapp – sotsialiseerumine, suhtlemise alustamine. Õppijal peab tekkima tunne, et kõik kuuluvad gruppi, kes töötavad ühiste eesmärkide nimel.
- c) III etapp – info leidmine ja infovahetus. Õppija tajub suurt infotulva Internetis, moderaatori ülesandeks on pakkuda enesekindlust ning entusiasmi infotulvas toimetulekuks.
- d) IV etapp – uue teadmise konstrueerimine, koosõppimine. Sellel etapil formuleeritakse arvamusi ja ideid. See on teadmiste kujunemise etapp, mitte pelgalt infovahetus.
- e) V etapp – areng ja reflekteerimine. Õppijad on tavaliselt väga kriitilised. Osalejad suunatakse kokkuvõtteid tegema ning teiste õppijate õppimisele kriitilist hinnangut andma.

Aja planeerimine võrgukursusel on äärmiselt oluline, põhjuseks asjaolu, et õppijad kipuvad ülesanded tavaliselt viimasele minutile jätma (Keerberg 2002). Samuti leiab Keerberg, et võrgukoolitus ei saa minna isevoolu teed. Resümeerides koos korraldajatega (Marit Seepõld

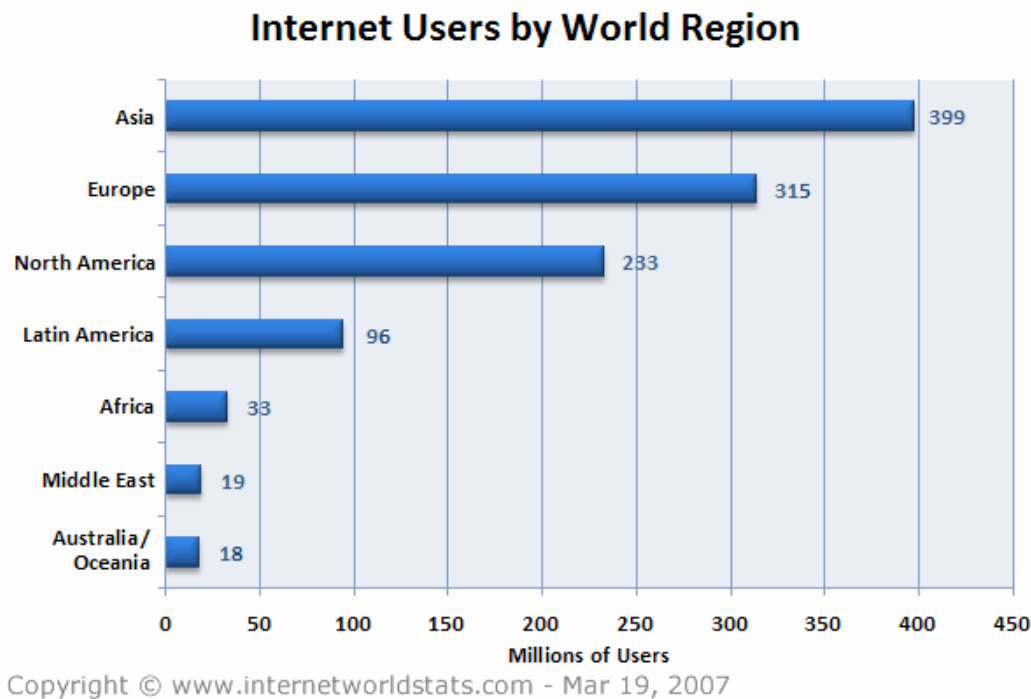
ja Marika Olander) aastatel 2000-2001 Tallinna Tehnikaülikoolis toimunud kursust „Kaasaegne keskkond” toob Keerberg välja järgmised aspektid koolituse läbiviimisel:

- a) rohkem on vaja tuutorite sekkumist ja tagant torkimist (sundi);
- b) vestlusfoorumis tuleb algetada mingi konkreetne teema, mitte lubada lihtsalt vaba vestlust, arutelust tuleb teha kokkuvõte, anda tähtaeg arutelu lõpetamiseks;
- c) rohkem sunnimeetodit vestlusingis, nt teatud kohustuslik kordade arv vastata, kommenteerida jne;
- d) vestlusfoorum on kasulik õpivahend, kuid ei tohi kujuneda kaootilist lobisemist, vestlust tuleb suunata;
- e) teiste kursuste essee lugemine väga kasulik;
- f) rohkem konkreetseid ja väikesemahulisi ülesandeid (Keerberg 2002).

Samuti toob Keerberg välja asjaolu, et kursuse koostamisel on oluline reglementeerida, mitu korda nädalas asjakohast kodulehte külastatakse.

2. Üldtendentsid uue meedia kasutuses

Kuigi uut meediat samastatakse tihtipeale pelgalt arvutivõrkudega, on tähendus siiski laiem. Uus meedia muutub üha olulisemaks tavameedia kõrval, põhjuseks kättesaadavuse ja kasutusmugavuse hüppeline paranemine viimase seitsme aasta vältel. Internet World Stats'i andmeil on 19.03.2007 a. seisuga internetikasutajaid enim Aasias (399 miljonit), seejärel Euroopas (315 miljonit) ja Põhja-Ameerikas (233 miljonit). Pingereas järgnevad Ladina-Ameerika 96 miljoni ja Aafrika 33 miljoni kasutajaga (Internet World Stats 2007). Kasutajaid on kokku 1,114,274,426, kusjuures eelneva seitsme aastaga (2000-2007) on juurdekasv protsentuaalselt 208,7%.

Joonis 1. Ülevaade erinevate maailmajagude internetikasutusest arvuliselt.

Võrdluseks: 2005. a. viimases kvartalis oli kasutajaid 938,7 miljonit ja eelneva viie aastaga (2000-2005) oli nende juurdekasv 160% (Interneti-maailm paremusjärjestuses 2005). Võrdluseks Eestiga: 2005. a. kasutas Internetti 531 000 15-74-aastasest eestimaalast. 2006. a. lõpul avaldatud andmete kohaselt oli kasutajaid juba 60% elanikkonnast ehk 730 000 inimest (TNS Emor 2006).

Huvitav on vaadelda, milline näeb välja kohalike veebilehtede külastatavuse tipp 100. Nii Elioni (Eesti WWW Top100; 2007) kui TNS EMOR'i (TNS Emor 2007) koostatud ülevaated on vaatamata märkimisväärsetele erinevustele ühes osas siiski suhteliselt sarnased. Esimese saja külastatava veebilehe hulka mahuvad nii pankade kui ka ajalehtede veebilehed, kuid mitte ühtegi otsest viidet e-koolituskeskkonnale. Neti Top 100 kohalt nr. 68 leiab küll otsetee Tartu Ülikooli veebilehele, kuid nii viidatakse pigem institutsioonile kui e-koolituskeskkonnale. Kohal 78 paikneb aga „MIKSIKE”, üldhariduskoolidele õppematerjale pakkuv portaal, kuid siingi ei näi olevat otsest seost e- koolitusega.

Käesoleva bakalaureusetöö autori arvates on tegemist märgiga, mis viitab ilmselgelt asjaolule, et e-koolitus ja sellega seonduv on oma arengus paljuski siiski veel algfaasis. Vastasel korral kasutaksid e-koolituskeskkondi aktiivselt erinevad tuntud ja vähemtuntud koolitusfirmad,

millega kaasneks omakorda vilgas turundustegevus ning viimasega seoses omakorda kõrgem kooltusveebide külastatavus. Nii võib nentida, et kuigi nii ameti- kui ülikoolid teevad jõupingutusi e- kursuste loomiseks, ei ole need laia kasutajaskonnani siiski jõudnud. Miks see nii on? Kas napib arvutikasutamise oskust? Riistvaralisi vahendeid? Puudub huvi?

Küsitluse „Mina. Maailm. Meedia”, mille tellijaks oli Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond ning mille käigus küsitleti perioodil november 2002 – jaanuar 2003 kokku 1470 inimest üle kogu Eesti (Kalmus et al. 2004) tulemustest selgub, et küsitluse toimumise ajal kasutas arvutit 48% elanikkonnast (Runnel & Pruulmann -Vengerfeldt 2004).

Arvuti kasutamise või mittekasutamise seos haridustasemega on drastiline (ibid.). Alg- ja põhiharidusega inimeste hulgas oli uuringu läbiviimise ajal arvutikasutajaid 36%, keskkharidusega inimeste hulgas 47% ja kõrgharidusega iniviidid kasutasid arvutit 74% ulatuses.

Arvutikasutajate tüüpidest domineerib kontoritarkvara ja Interneti kasutaja (38% arvutikasutajaist), sellele järgnevad vähekasutaja (22% arvutikasutajaist) need kes kasutavad arvutit peamiselt erialaseks tööks (erialane, töine kasutaja 17%), aktiivne, mitmekülgne mängija (13%), kõige vähem on esindatud kontoritarkvara kasutaja (6%) (ibid.).

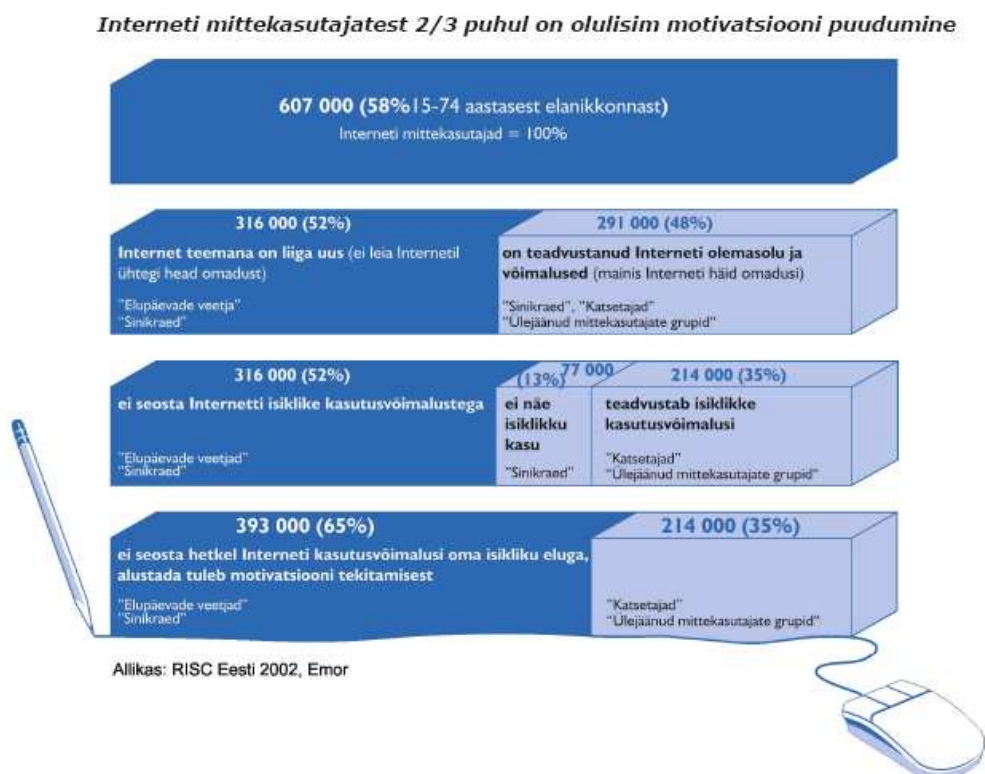
Asulatüüpide osas ilmnevad järgmised erisused:

- a) pealinna elanikest kasutab internetti 59%
- b) suure linna elanikest 41%, muu linna elanikest 54%
- c) maal elavatest inimestest 45,5% (ibid.).

Interneti mittekasutajad. 2002. a. Avatud Eesti Fondi, Riigikantselei ja Vaata Maailma Sihtasutuse tellimusel, TNS EMOR-i ja poliituuringute keskuse PRAXIS poolt teostatud uuring „Digitaalne lõhe Eestis ja selle ületamise võimalused” toob välja rea põhjuseid, miks internetti ei kasutata (Digitaalne lõhe 2002). Uuringu käigus jaotuvad mittekasutajad leppeliselt „Elupäevade veetjateks” ja „Sinikraedeks”, kusjuures esimesse rühma kuuluvad inimesed on vanemad kui 50 aastat, teise rühma jaotuvad aga liht- ja oskustöölised.

Interneti kasutusbarjäärid jaotuvad järgmiselt:

- Interneti poolt pakutavat ei seostata isiklike vajadustega
 - olemasolevad vahendid suudavad rahuldada kõik põhivajadused
 - arvuti ja Interneti kasutusloogika
 - sotsiaalsed hirmud grupist mahajäämise ees ja avalikus kohas Interneti kasutamise ees.
- St ei soovita välja näha saamatu
- keskmisest vähem pealehakkamist ja loovust
 - ei osata hinnata elukestva õppe tähtsust
 - majanduslikud barjäärid, Internetti soovitakse kasutada kodus
 - avalike kasutuskohadega seotud barjäärid
 - soovimatus ja harjumatus astuda kõrvale sisseharjunud rutiinist (kodu–töö–pood–kodu) (Digitaalne lõhe 2002).

Joonis 2. Digitaalne lõhe. Interneti mittekasutajad.

Uuringust koorub välja asjaolu, et mittekasutajate Internetini toomiseks on tähtis roll tavameedial (Digitaalne lõhe 2002). Kalmet ja Liiv väidavad, et kui „Elupäevade veetjatele”

on oluline eeskätt sõnum „Internet on kõigile”, siis „Sinikraede” puhul lisandub majanduslik aspekt, so rahaline võit.

Nii olekski siinkohal sobilik resümeerida, et kuigi e-õppele seab üheltpoolt piirid virtuaalsus, so olukord, kus õppimise käigus ei ole võimalik harjutada käelisi tegevusi, on üheks olulisemaks teguriks siiski motiveeritus, valmisolek omandada uut teavet.

3. E-õpet soodustavad ja takistavad tegurid riigi tasandil

Kuid millised on asjaolud, mis loovad raamistiku e-õppe sotsiaalmajanduslikule kontekstile?

Ühinenud Euroopa peab oluliseks, et riikide ühinemine toimuks ka hariduslikul tasemel, mitte ainult majanduslikel ja poliitilistel kaalutlustel. Lissaboni tippkohtumisel fikseeriti pikaajaline (10 aastat) strateegiline eesmärk saada kõige konkurentsivõimelisema ja dünaamilisema teadmispõhise majandusega piirkonnaks maailmas, mida muuhulgas iseloomustab teadus- ja arendustegevuse keskmine kulutuste tase 3% SKP -st (Tatrik 2007).

On leitud, et e-õppe arendamine aitab kaasa püstitatud eesmärkide saavutamisele ning on omamoodi aknaks kõrghariduse globaliseerumisele (Douglass 2005, Tatrik 2007 kaudu). Info- ja kommunikatsiooni tehnoloogiate areng sunnib kõrgkooli leidma lahendusi olukorras, kus suund on üha enam teadmispõhise majanduse arendamisel (Castells 1996, Tatrik 2007 kaudu). Info- ja kommunikatsioonitehnoloogiliste vahendite üha suurenev kasutuselevõtt kõrghariduses on muutnud nii õppeprotsessi kui ka kõrgkoolide institutsionaalset ülesehitust, traditsioonilised auditoorse õppetööga kõrgkoolid on muutunud pigem segatüüpi kõrgkoolideks, kus e-õpe toimub koos auditoorse õppega ning üliõpilased ei ole seotud füüsiliselt kindlate auditooriumide või riigiga (World Bank 2002, Tatrik 2007 kaudu). Seega e-õppe arendamine pakub suuremat paindlikkust ja võimaldab juurdepääsu globaalsetele ressurssidele ning surve selleks on nii õpilaste kui ka õpetajate poolne (Bates 2001, Tatrik 2007 kaudu).

Eelnevalt loetletu on aktuaalne ka siinmail, kuna Eesti on ühinenud Euroopa osa ning seadnud üheks põhieesmärgiks teadmispõhisele majandusele ülemineku. Viimane rajaneb aga haritud tööjõul ja innovatsioonisõbraliku ettevõtluskeskkonna koostmõjudel. Eesti on ühinenud ka Bologna deklaratsiooni põhimõtetega. Nimelt võeti 1999. aastal 29 Euroopa riigi

poolt vastu Bologna deklaratsioon, mille peaesmärgiks on kõrgharidusmaastiku, täpsemalt teaduskraadide ühildamine Euroopas. Praeguseks on selle deklaratsiooniga ühinenud 45 Euroopa riiki (Bologna protsess. Eesti ENIC / NARIC keskus 2007, Roosioja 2007 kaudu).

Merlin Tatrik on oma 2007. aasta esimeses kvartalis avaldatud uuringus „Hariduspoliitilised tegurid e-õppe mõjutajana kõrgkoolides” kohalikku haridusmaastikku sügavuti uurinud ning püstitanud kolm hüpoteesi.

Esimene hüpotees, mille kohaselt peamiste takistavate teguritena e-õppe arengul näevad kõrgkoolid töömahust tulenevaid ning materiaalseid ja seadusandlikke tegureid, leidis autori sõnul osalist kinnitust. Nimelt ilmnos intervjuudest, et e-õppe tasustamise süsteem kõrgkoolides on üks peamisi takistusi e-õppe arendamisel (Tatrik 2007).

Teine hüpotees leidis täielikku kinnitust. Nimelt oli teise hüpoteesi püstitamise põhjuseks mõttekäik, et e-õppe raames ühisõppekavade loomine on takistatud seadusandluses vajalike sätete puudumisest ning kõrgkoolide vahelisest konkurentsist. Tatrik leiab, et seadusandluse tasandil tuleks reguleerida ühisõppekavade ning ühisdiplomite võimalused. Tegemist on takistusega, mis pärsib kõrgkoolide riigisisest ja rahvusvahelist koostööd. Lisaks on suurem osa kõrgkoolidest suunanud oma tegevuse siseturule. Huvitava aspektina toob Tatrik välja asjaolu, et läbi e-õppe näevad oma turusegmendi suurendamise võimalusi eeskätt erakõrgkoolid (Tatrik 2007).

Kinnitust leidis ka kolmas hüpotees, mis väitis, et e-õppele on andnud Eestis positiivse tõuke kõrgkoolide koostöö e-Ülikooli raames. Põhjuseks asjaolu, et üheltpoolt toob e-Ülikool kokku erinevad osapooled, teisalt otsib e-õppe rahastamisvõimalusi ning pakub kõrgkoolidele nõu ja tuge (Tatrik 2007)

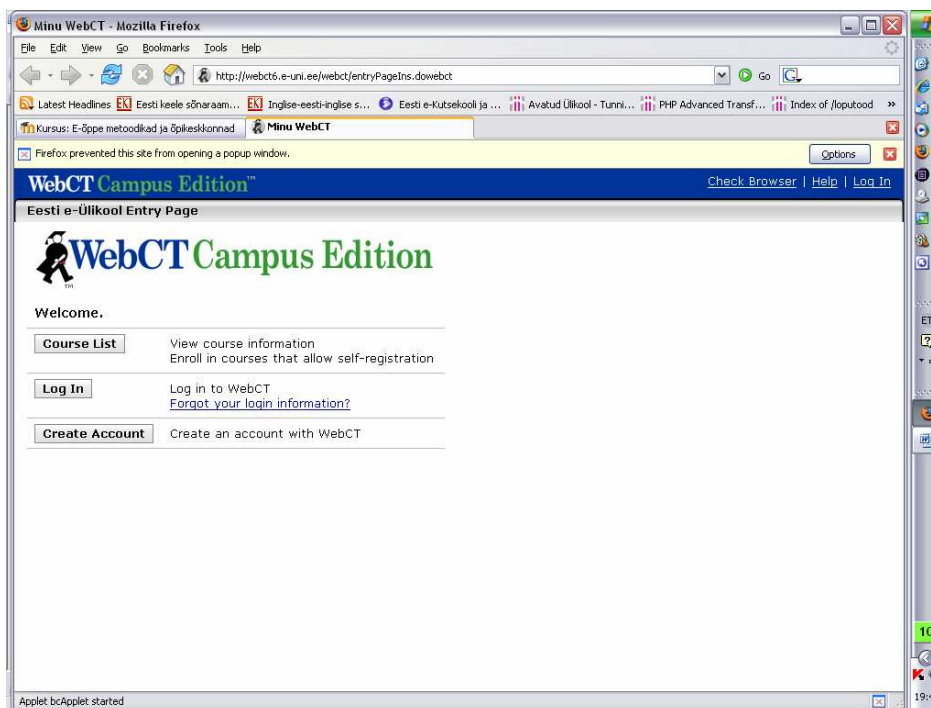
4. Koolituskeskkonnad Internetis

Eestis kasutatakse peamiselt kolme internetipõhist koolituskeskkonda, mida bakalaureusetöös kirjeldan, tuginedes isiklikule empiirilisele kogemusele:

- WebCT ehk *Web Course Tools* on British Columbia Ülikoolis loodud veebipõhiste koolituste vahend. WebCT on väidetavalt enimkasutatav veebipõhine õpikeskkond maailmas, mille läbi rohkem kui 2200 kõrgkooli või muud institutsiooni pakub kursusi ligi 6 miljonile tudengile (Eesti e- Ülikool 2007).
- Moodle ehk *Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment* erineb eelnimetatust just kasutusõiguste poolest. Nimelt on Moodle vabavaraline veebipõhiste kursuste koostamise vahend (Eesti e- Ülikool 2007).
- IVA ehk omamaine koolituskeskkond. Arendus toimub Tallinna Ülikooli haridustehnoloogia keskuse ja informaatika osakonna koostöös. IVA on samuti vabavaraline koolituskeskkond (Eesti e- Ülikool 2007).

4.1 WebCT

WebCT on ilmselt vanim siinmail kasutatav e- koolitussüsteem.

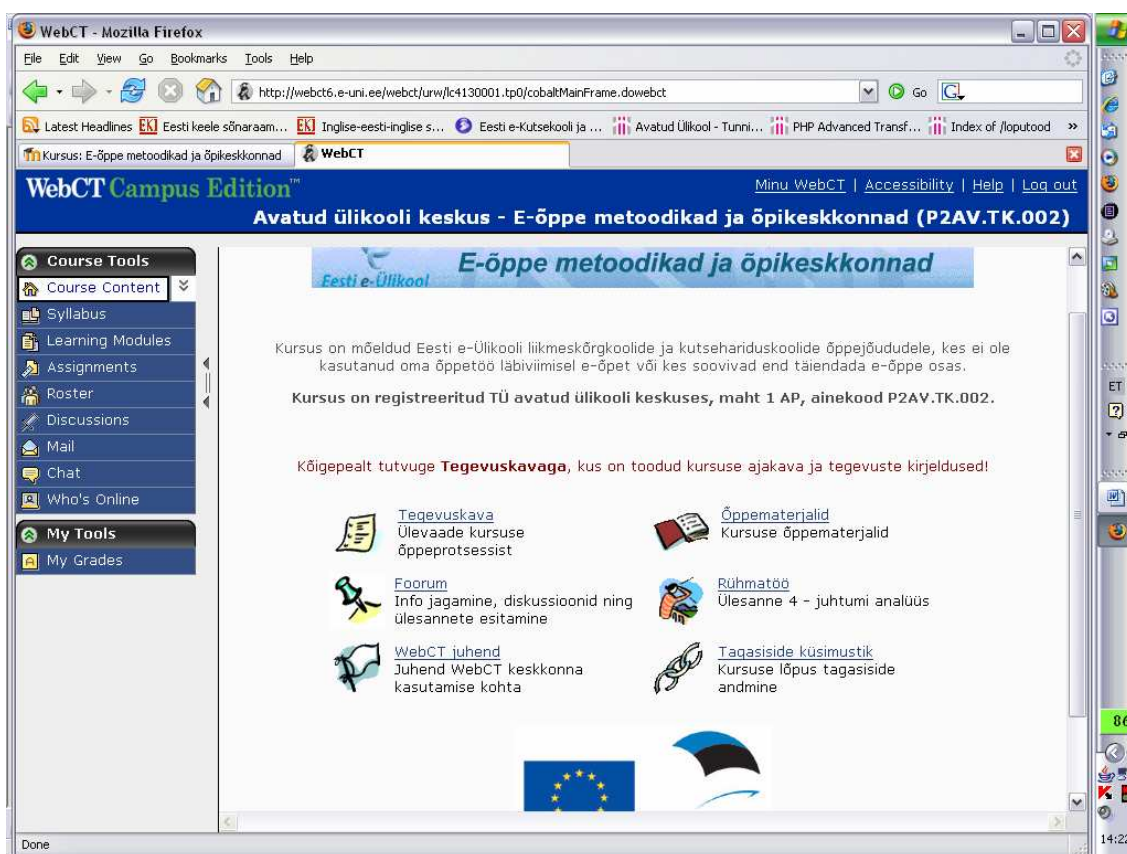

Joonis 3. WebCT e-koolituskeskkonna esileht enne keskkonda sisenemist.

Sarnaselt Moodle'i ja IVA'ga sisaldab WebCT:

- a) Kalendrit
- b) Foorumit
- c) Jututuba
- d) Võimalust faile üles laadida ehk failihaldurit
- e) Võimalust koostada teste ja küsimustikke ning hinnata neid õppejõu poolt.

Siitmaalt ka sarnasused lõpevad. Kuna WebCT on jaosvaraline lahendus, mida kasutavad paljud suured koolitusettevõtted, siis kasutajaliidest võib ilmestada sõnadega – läbimõeldud ja mugav. Samuti eristab WebCT'd eeskätt IVA'st ikoonilisus. See tähendab, kõikidel põhifunktsioonidel on kursuse esilehel lisaks tekstilisele lühikirjele ka piltkujutis.

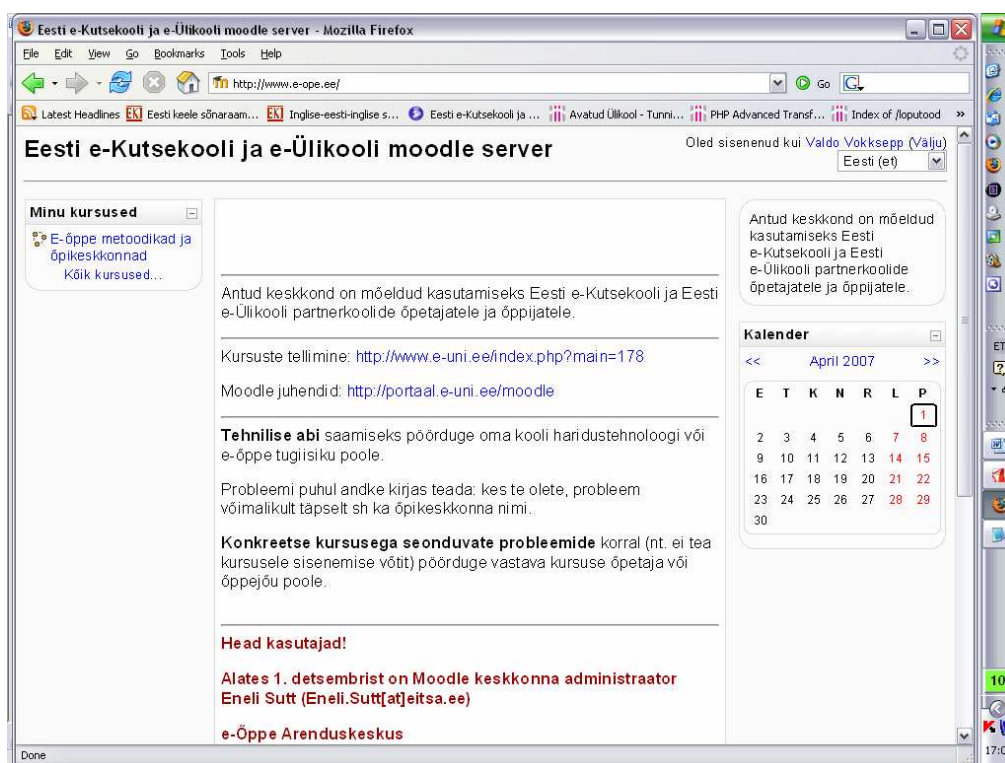
Joonis 4. WebCT e-koolituskeskkond pärast keskkonda sisenemist. Valitud kursuse "E-õppe metoodikad ja õpikeskkonnad esileht".

WebCT peamiseks probleemiks tuleks lugeda aga võõrkeelsust. Tõsi, koolitaja saab teksti kuvada mistahes keeles, kuid teatud osa liidesest on tõlkimata ja viimane asjaolu annab koolituskeskkonnale koolitatavate silmis suhteliselt kummalise aktsendi.

4.2 Moodle

Erinevalt WebCT`st on Moodle vabavaraline keskkond. Loojate sõnul baseerub disain sotsiaal-konstruktivistlikul õppimise käsitlusel (Eesti e- Ülikool 2007). Keskkonda on tõlgitud 60 keelde, sh eesti keelde, ning on kasutusel 115 riigis (Eesti e- Ülikool 2007).

Ülesehituselt analoogne muude õpikeskkondadega, st sisaldab foorumit, testide loomise ja haldamise võimalust, jututubasid, foorumit ja õpipäevikut.

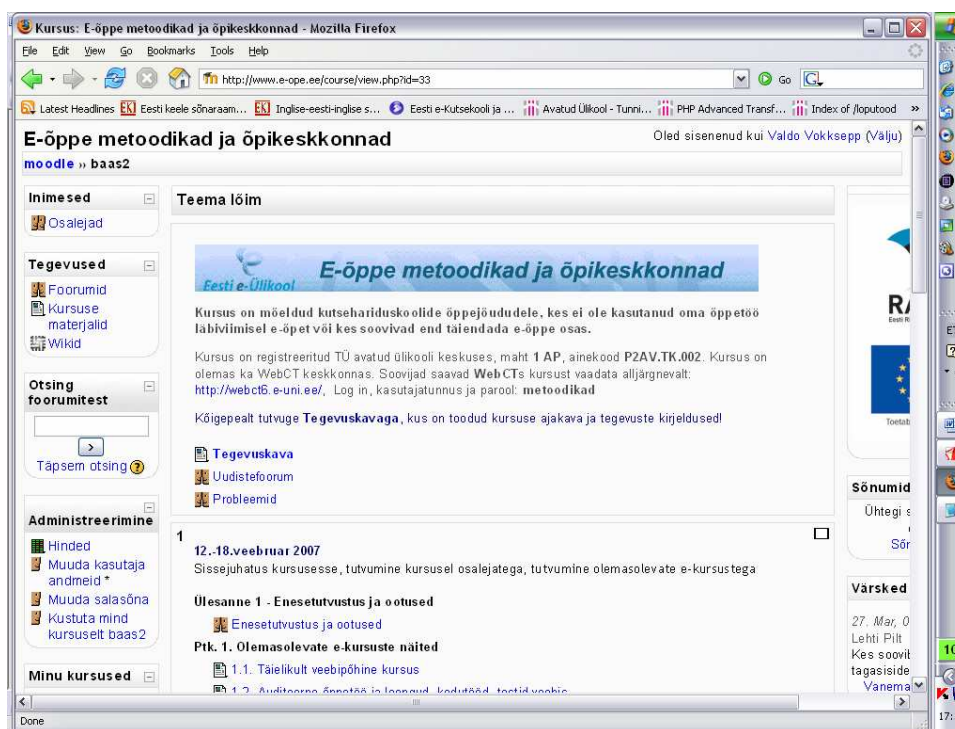

Joonis 5. Moodle e-koolituskeskkonna esileht enne keskkonda sisenemist.

Kuigi koostajad väidavad, et navigeerimine keskkonna sees on intuitiivne, ei ole see nii. Koolituskeskkond on valdavalt tekstipõhine, ikooniline osa on tagasihoidlikult kujundatud ja kohati liiga kirju. Tõsi, administraatoril on võimalus valida erinevate formaatide ehk *skin*ide vahel, kuid need ei sobi kahjuks oma värvivalikult kohalikku kultuurikeskkonda. Koolituskeskkonna kasutusmugavus on äärmiselt tähtis, sest õpilase kohastumine keskkonda

sees on esimeseks ja äärmiselt oluliseks teguriks kogu koolituse edukaks läbiviimiseks (Keerbergh 2002).

Näib, et Moodle'i loojate ressursid on kulunud põhiliselt tehnilise osa arendamisse ja tahaplaanile on jäetud kasutusmugavus. Teisalt on selline lähenemine ainuõige, sest kuna lahendus on vabavaraline, võib iga järgnev arendaja luua oma keskkonnale täpselt sellise välimuse nagu ise õigeks peab. Pealegi on võimalik Moodle'i keskkonda rakendada praktiliselt kõigi Eesti veebimajutust pakkuvate firmade serverites, ilma et selle eest tuleks kanda täiendavaid kulutusi. Nimetatud asjaolu tähendab, et Moodle'i vabavaralisus ei ole pelk deklaratsioon. Eraldi vaatenurk oleks Moodle'i keskkonna keeleline osa. Administreerimispaneel annab lihtsa võimaluse tõlkida peamised funktsioonid ise. Moodle'i eesti kogukond on seda ka teinud, kuid kahjuks mitte lõplikult. Praktikas tähendab taoline pooltõlkimine asjaolu, et õpilane peab viibima keskkonnas, milles paiknevad viited on mõnikord segased või kaheti arusaadavad.

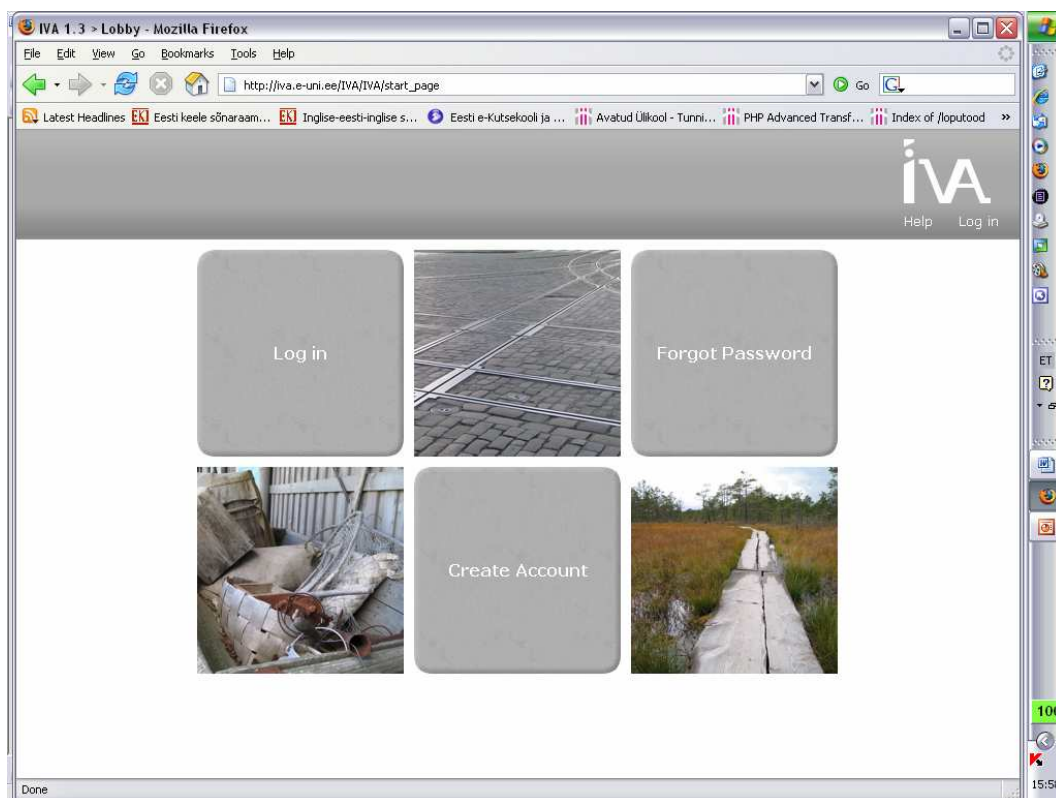
Joonis 6. Moodle e-koolituskeskkond pärast keskkonda sisenemist. Valitud kursuse "E-õppe metoodikad ja õpikeskkonnad esileht".

Resümeerides eelkirjutatud, võib väita, et koolituskeskkondadest on Moodle ilmselt üks elujõulisemaid. Väidet kinnitab asjaolu, mis tavakasutajale naljalt silma ei torka.

Nimelt on administraatorile antud õigus panna kogu kursus kokku erinevatest tehnilistest blokkidest (foorum, wiki, küsitlus, sisselogimisvormid jne), mida muude siinmail kasutatavate koolituskeskkondade WebCT ja IVA puhul rakendada ei ole võimalik. Teisisõnu, kogu süsteem on äärmiselt kergesti kohandatav erinevatele oludele ning seetõttu sobib tõenäoliselt praktiliselt kõikidele koolitus- ja konsultatsiooniettevõtetele.

4.3 IVA

Sarnaselt eelnimetatud koolituskeskkondadega, evib ka IVA keskkond võimalust kasutada jututuba ja foorumit, korraldada teste ning jagada koolitusmaterjale ja tagasisidet. Kuid erinevalt nii WebCT`st kui Moodle`ist on IVA märkimisväärselt kohaliku kultuuri keskne. Väite kinnituseks on esileht, kuhu iga kool võib küll kuvada endale sobivat pildimaterjali, kuid mis tavaolekus sisaldab kohalikku loodust kujutavat rahulikus värvivalikus pildimaterjali.

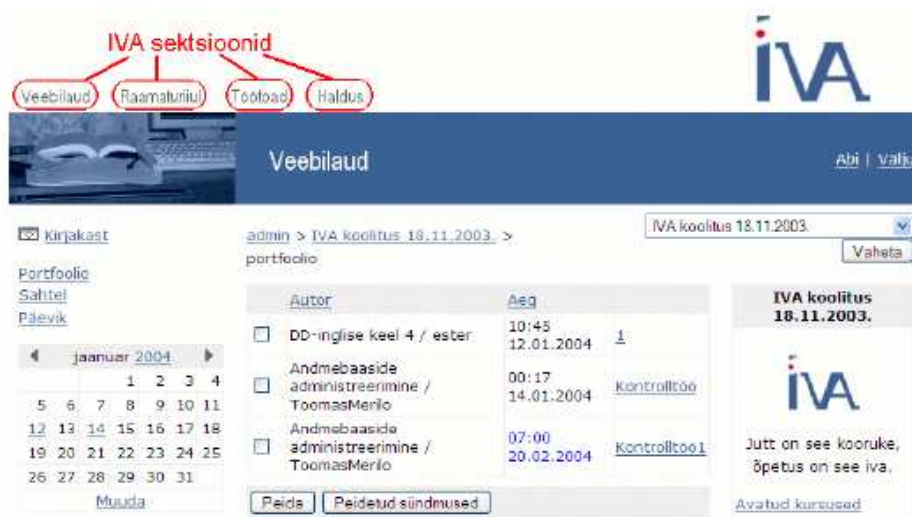
Joonis 7. IVA e-koolituskeskkonna esileht enne keskkonda sisenemist.

Eraldi väärrib märkimist keskkonna ülesehitus. Nimelt ei kohta IVA sees võõrapäraseid töövahendite nimetusi, näiteks **‘foorum’**. Küll on aga **‘teadmuspaja’**, mis asjas kogenematu jaoks võib osutada esmakordsel kasutamisel mõistatuseks.

Sisenedes keskkonda avaneb õpilasel kolm peamist võimalust edasi liikuda:

- a) **‘raamaturiul’**, kus paiknevad õpetaja poolt valmis seatud kontekstid ja juhised;
- b) **‘veebilaud’** koos erinevate töövahenditega iseseisvaks pusimiseks ja oma tööde esitamiseks;
- c) **‘töötoad’** rühmatööks ja suhtlemiseks (IVA ver 0.4.2 kasutajajuhend 2007).

Kui sisenejale on antud õppejõu roll, siis näeb ta ka jaotust **‘haldus’**, mis sisaldab koolituse juhtimiseks vajalikku instrumentariumi

Joonis 8. IVA e-koolituskeskkonna esileht pärast keskkonda sisenemist (IVA ver 0.4.2 kasutajajuhend 2007).

IVA kohta võib tõesti väita, et ka esmakordsel kasutamisel on keskkond intuitiivne. Keskkond on olemuselt läbimõeldud, näiteks on määratud ära teemajaotuste värvid.

Et alati oleks selge, millises IVA sektioonis hetkel ollakse, on iga jaotus tähistatud erineva värviga: Veebilaud - sinisega, Raamaturiul - halliga, Töötoad – punasega, Haldus – kollasega (IVA ver 0.4.2 kasutajajuhend 2007).

Joonis 9. IVA e-koolituskeskkonna erinevad sektsioonid ehk kataloogid, koos viidetega alamkataloogidele (IVA ver 0.4.2 kasutajajuhend 2007).

Märkimisväärselt lihtsustavad õppijale liikumist IVA`s suupärased ja üheselt mõistetavad nimed, mis on antud erinevatele kataloogidele ja alamkataloogidele, nii näiteks veebilaud jaguneb:

- a) **‘portfolio’** ehk kataloog, kus on võimalik hoida neid faile, mida soovitakse jagada kaasõpilaste või õppejõuga;
- b) **‘sahtel’** seevastu on privaatne kataloog, kuhu võõrad ei pääse;
- c) **‘päevik’** on aga abivahend uutele kursustele registreerumiseks või ülevaate saamiseks toimuvast (IVA ver 0.4.2 kasutajajuhend 2007).

Järgmine suurem jaotus **‘raamaturiit’** on eripärane selles osas, et muudatusi saab teha ainult õppejõud. Teisisõnu, tegemist kataloogiga, kus õpilane saab faile ainult vaadata aga mitte muuta.

Õppejõu õigused seevastu on tunduvalt laiemad, võimaldades:

- a) luua kaustu
- b) laadida üles faile
- c) lisada veebilinke
- d) kasutada lihtsat tekstiredaktorit ehk memo
- e) luua wikilehte.

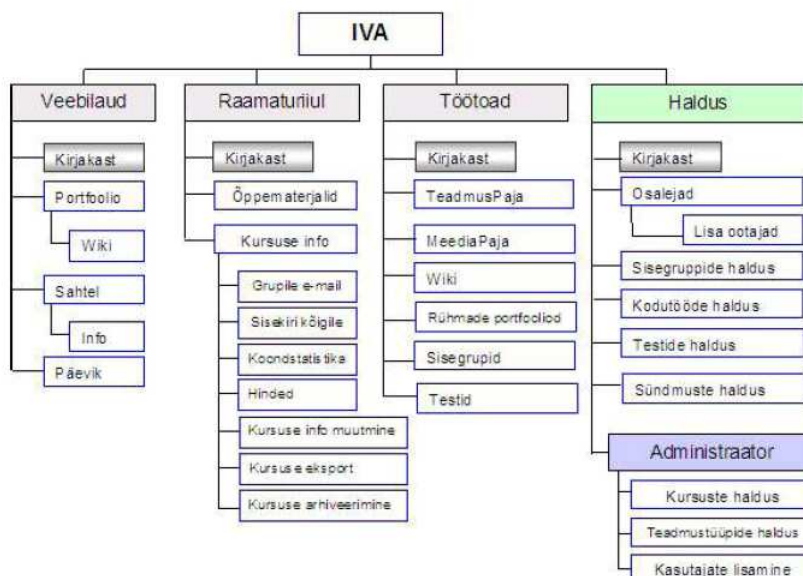
Õpilase rollis olijale on **‘raamaturiiulil’** paiknevad failid näha vastavalt sellele, millisel kujul õppejõud on need ülesse seadnud. Nii näebki õpilane, sõltuvalt õppejõu tegevusest, kas:

- a) kaustu, millede avamisel ilmuvad nähtavale failid ja veebiviited,
- b) lihtsalt materjalide kogumit, kui asjakohaseid kaustu ei ole tekitatud (IVA ver 0.4.2 kasutajajuhend 2007).

Jaotus **‘töötoad’** jaguneb alamkataloogideks:

- a) TeadmusPaja ehk foorum
- b) MeediaPaja ehk koht digitaalse meediaprojektide läbiviimiseks
- c) Wiki ehk teadmusveeb
- d) Sisegrupid ehk kursuse sisene rühmatöö piirkond, mis oma olemuselt on rühma veebilaud. Rühma liikmed saavad Töötoa Sisegrupis toimetada samamoodi kui omaenda Veebilaul (IVA ver 0.4.2 kasutajajuhend 2007).
- e) Testid ehk jaotus teadmiste mõõtmiseks.

IVA struktuur

Joonis 10. IVA e-koolituskeskkonna struktuur (IVA ver 0.4.2 kasutajajuhend 2007).

Haldus on osa, mida õpilase rollis IVA kasutajad ei näe. Just selles õpikeskkonna IVA osas on võimalik koostada ja avalikustada teste, neid muuta ja hinnata. Samuti toimub selles osas liikmete lisamine või eemaldamine kursustelt.

Eraldiseisva funktsioonina saab esile tõsta funktsioone, mille abil on võimalik juhtida foorumis või sisegruppides toimuvat.

Joonis 11. Testide haldus e-koolituskeskkonnas IVA.

Kokkuvõtteks IVA kohta võib sedastada, et tegemist on tõepoolest intuitiivse ja kasutajasõbraliku süsteemiga, mis on erinevalt WebCT-st eeskätt teksti-, mitte ikoonipõhine. Samas ei ole piltkiri ka laustõrjutud. Nimelt paikneb iga suurema jaotuse vasakpoolses päises alati pisike teemakohaline pilt. Jaotuses 'raamaturiik' arusaadavalt kujutis raamatutega,

sealhulgas aga ka programmeerimisõpikuga, sest ühe teatmiku küljelt võib lugeda PHP 4,1; PHP, so programmeerimiskeel, *Hypertext Preprocessor*. Tegemist ilmselt programmeerijate klannisisese heatasemelise naljaga. Täiendavaks lisaväärtuseks tuleks IVA puhul lugeda süstematiseeritud ja mugavat abimaterjali, viide millele (**'abi'**) paikneb kõigi kuvatavate lehtede parempoolses päises.

Kui rääkida ebakohtadest, siis neid on IVA'l kaks:

- a) keskkonnast väljumine on keerukas ning tõenäoliselt paneb kasutaja pigem veebilehitseja lihtsalt kinni, kui et sisestab veelkord süsteemi poolt nõutava kasutajanime ja salasõna.
- b) IVA on vabavaraline keskkond, kuid seda kahjuks mõneti deklaratiivselt. Põhjuseks asjaolu, et kuna Zope rakendusserver, mida koolituskeskkond tööks vajab (Zone Media 2007), ei ole Eestis laialt levinud. Seetõttu võib väita, et IVA keskkond on väheatraktiivne väikefirmadele, ning massilist kasutust väljaspool akadeemilist ringkonda seetõttu vaevalt leiab.

5. Uurimisobjekti tutvustus

Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakool on asutatud 1996. aastal. Rakenduskõrghariduse tasemel alustati EHTE-s koolitust 2000. aastal. 2004/2005 akadeemilise aasta jooksul toimus Tallinna Kõrgema Giidikooliga ühendamise EHTE-ga (EHTE 2007).

Erialad, mida õppeaastal 2006-2007 Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakoolis õpetatakse:

Tabel 1. Õppureid Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakoolis õppeaastal 2006 - 2007

Eriala	Õppureid arvuliselt rühmas	Õppureid protsentuaalselt koolis
Hotellimajandus	121	38%
Hotelliteenindus	30	9%
Reisikorraldus	95	30%
Turismiettevõtlus	18	6%
Toitlustuskorraldus	53	17%
Giid	1	0%
KOKKU	318	100%

Kooli on 1996-2006 lõpetanud 436 spetsialisti (16 lendu), 176 neist saanud rakenduskõrgharidust tõendava diplomi. EHTE lõpetanud on tööle asunud hotelliteenindajatena, administraatoritena, toidlustusteenindajatena, konverentsiteenindajate ja -assistentidena majutus- ja toidlustusettevõtetes, reisikonsultantide ja reisikorraldajatena, referentide ja giididena turismifirmades, müügijuhtide ja -assistentidena, projektijuhtidena, turundusspetsialistidena nii majutus-toidlustus- kui turismivaldkonna ettevõtetes. Mitmel juhul on EHTE lõpetanud loonud endale ise töökoha või töötavad valdkonna tööandjate ja ettevõtjatena (EHTE 2007).

Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakool on aktiivne e-õppe võimaluste kasutaja alates aastast 2004, mil alustati õpiahaldussüsteem IVA juurutamist EHTE-s. Siis viidi esmakordselt läbi vastav koolitus õppejõududele ja alustati veebipõhiste, sh osaliselt veebipõhiste ainekursuste loomisega (EHTE 2007).

E-õppe kasutuselevõtu eesmärgidena on EHTE veebilehel toodud välja järgmised aspektid:

- a) Õppekvaliteedi parendamine
- b) Iseseisvate õpiharjumuste kujundamine/süvendamine
- c) Õppimisvõimaluste laiendamine ja kättesaadavaks tegemine ja õppimisvõimaluste laienemine EHTE-s (EHTE 2007).

EHTE on konsortsiumi Eesti e-Kutsekool liige ja osaleb projektis e-VÕTI. E-õppe alast tööd koordineerib haridustehnoloog (EHTE 2007). Viisin bakalaureusetööle eelnenud seminaritöös (Vokksepp 2007) läbi e-õpet ja IVA keskkonna kasutamist käsitleva intervjuu, kus intervjuueerisin ühte õppejõudu ja kaheksat hotellimajanduse eriala üliõpilast. Intervjuu peaesmärkideks oli:

- a) mõista e-õppe keskkonna IVA eripärasid,
- b) saada selgust, miks õpilased kasutavad testides ja kodutöös tekstimaterjali mehhaanilist kopeerimist.

Intervjuude tulemusel selgus, et õpilased peavad vastuste kopeerimist üheltpoolt hädalahenduseks, mis päästab ebameeldivuste eest. Samal ajal on nad sundseisus, sest IVA testide tegemine on tõepoolest raskendatud, põhjuseks veebilehitseja keeleseaded.

Õppejõud seevastu ei pea kopeerimist väga suureks veaks, sest tegemist on siiski initsiatiiviga midagi ära teha. Tegemist on seisukohaga, et materjalide kopeerimiseks peab õpilane tegema eelnevalt mõtestatud tööd, see tähendab materjalid leidma ning need seejärel läbi töötama.

Teine samavõrd oluline faktor tekstide mehaanilise kopeerimise juures on enesedistsipliin. Õpilased lähevad kergema vastupanu teed seetõttu, et ei suuda ennast distsiplineerida. Selline lähenemine, so keelatud materjalide kasutamine, on sarnane tavaõppele, ning võrdub tegelikult aegade algusest õpetajatele peavalu valmistanud spikerdamisega.

E-õppe keskkonna kui sellise puhul on takistavaks teguriks tekstipõhisus, õpilased lihtsalt ei vaevu ennast tekstimassiivist läbi töötama. Nii saab üldistada, et kõikvõimalik illustratiivne materjal on eduka e-koolituse läbiviimiseks väga oluline. Lisaks selgub, et on märkimisväärselt tähtis, et koolituse algul rakendatud soovitusel (näiteks töötada läbi asjakohased tekstimaterjalid) koolituse keskel ka tasustatud saaksid. Selles osas on e-õppe keskkonnad täiuslikud, erinevaid tehnilisi võimalusi (testid, foorumid, wikid) pakuvad kõik õpikeskkonnad.

Ka selgus intervjuudest, et:

- a) õpilased peavad ajakavasid ja konkreetsust väga tähtsaks,
- b) sarnaselt tavaõppele on ka e-õpingute kestel oluline õppejõupoolne tagasiside.

Ühtlasi selgus intervjuudest, et õpilased on e-koolituse suhtes positiivselt meelestatud, tuues välja ja praktikas kasutades peamist kaugkoolituse trumpi – õppida sobival ajal ja kohas. Vastukaaluks võimalusele õppida endale sobivas ajas ja kohas, tuuakse välja õppurite anonüümsus. See tähendab, foorumis võib võõra identiteedi all võtta sõna mõni muu õpilane, viimast muidugi kokkuleppel identiteedi tegeliku omanikuga. Samal moel on võimalik viia läbi ka teste ja osaleda muudes õppeprojektides.

Foorumit kui sellist peetakse edumeelseks teabevahetusvormiks, kuid IVA puhul osutub foorumi kasutamise takistuseks mitte niivõrd vähelevinud nimetus („Teadmuspaja”), kuivõrd asjaolu, et õpilased ei saa aru erinevatest valikuvõimalustest (sõnum, küsimus, vastus, ettepanek). Samavõrd mängib foorumi kasutuses rolli asjaolu, et õpilased ei julge erinevaid

valikuvõimalusi kasutada, kuna kardavad jääda ülejäänud kaasõpilaste silmis rumalasse valgusesse. Ka siin saab haarata initsiatiivi õpetaja, ning teha õpingud õpilaste jaoks mänguliseks ja huvitavaks. Kuid nagu ka tavaõppes, ainuüksi heast tahtest ei piisa. Anne Keerberg toob oma magistritöös „Õppija toetus võrguõppes” välja rea olulisi aspekte, millele toetudes õppimine võrgus osutub edukaks. Lisaks tehnilistele oskustele ja enesedistsipliinile on väga tähtis ka õhustik üldiselt ning kujuneb see eelkõige osalemistingimuste ja mängureeglite läbi (Keerberg 2002).

Huvitavamaks aspektiks intervjuude juures võiks nimetada asjaolu, et õpilaste vastustest selgub - edukaks e-kursuse läbiviimiseks on vaatamata väga tehnoloogilisele keskkonnale ülioluline õpetaja tegevus. Ehk siis - kogu e-koolituse võtmeküsimus paistab olevat selles, kuidas õpetaja, kasutades erinevaid võrgutehnoloogiaid, suudab kaasata rühma ning nende tegevust suunata. Siin paistab paiknevat vastus kogu bakalaureusetööle: e-õppe keskkond koos oma paljutahuliste võimalustega on mõttetu, juhul kui õpetaja ei suuda õpilasi ühistegevusse kaasata. Õppivad kogukonnad ei teki iseeneslikult, tähtis on juhendajapoolne suunamine. Just õppivate kogukondade loomine ja arendamine ongi e-õppe võtme- ja valupunkt ühekorraga. Kuidas teha nii, õpilastel oleks üheltpoolt huvitav ja teiselt poolt hariv õppida osaledes veebikursustel.

6. Uurimisküsimused ja hüpoteesid

Bakalaureusetöö pealkiri „Uus meedia kui õpikeskkond EHTE hotellimajanduse eriala õpilaste näitel” viitab seostele, mida otsitakse „uue meedia“ ja e-õppe kasutamise teoreetiliste seisukohtade ja empiiriliste kogemuste vahel. Olulisel kohal töö empiirilistes lähtekohtades on „uue meedia” kasutamise kogemus ühiskonnas laialdasemalt. Samavõrd tähtis on erinevate abivahendite (wiki, foorum, hüperlingid jne) kasutamise oskus e-koolitussüsteemi sees. Viimane on oluline seetõttu, et just nende veebivahendite abil toimub õpilasepoolne refleksioon õpitavast, samuti on need vahendid õppejõule abiks koolituse edukaks läbiviimiseks.

Uurimusküsimusteks on:

- a) Kuidas ja milliste abivahendite läbi kasutavad EHTE õpilased e-koolituskeskkonda IVA? Täpsemalt, millised abivahendid on aktiivses kasutuses ning milliseid kasutatakse õppeprotsessi käigus vähem või välditakse sootuks.
- b) Kuidas hinnatakse veebis õppides koostööd omavahel ja õppejõuga?
- c) Kuidas õpilased suhtuvad e-õppesse ja IVA keskkonda üldiselt? Kas peaks parendama IVA e-õppe keskkonda, ja kui – siis mida täpsemalt?
- d) Kuidas suhtutakse e-õppesse üldiselt ning kuidas õpilaste hoiakud võivad mõjutada täiemahuliste kursuste käivitamist Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakoolis õppeaastal 2007/2008?

Bakalaureusetöö hüpoteesiks on, et EHTE õppurid õpivad meeleldi veebis, kuna see võimaldab ratsionaalsemalt aega planeerida. Teisalt ei ole noortel tõrkeid veebitehnoloogiate kasutamisel ning teadmiste omandamise käigus kasutatakse praktiliselt kõiki levinud vahendeid, sealhulgas blogi, foorumit, wikit jne. Kuulatakse ka muusikat ja suheldakse omavahel otsesuhtlustarkvara (MSN, Skype) vahendusel.

II peatükk. Meetod ja valim

Kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed uurimismeetodid võttis ühiskonnateadustes, täpsemalt sotsioloogias, kasutusele prantsuse filosoof ja sotsioloog Auguste Comte. Tänapäevasesse teadusse jõudis see positivismi nime all. Mõnikord nimetatakse seda ka klassikaliseks või stsientistlikuks meetodiks. Viitamine suurtele andmemassiivide läbitöötamisele ja nimetus kvantitatiivne meetod vastandub otseselt kvalitatiivsele meetodile (Aimre 2007).

1. Ankeetküsitlus

Küsitluse abil kogutava teabe hulk ja tõlevastavus sõltub alati vastajate valmisolekust anda vastuseid esitatavatele küsimustele. Võimalikud vead küsimustele saadud vastuste representatiivsuses tehakse tasa võimalikult laiapõhjalise valimi moodustamisega. Lühikese ajaga on võimalik koguda palju informatsiooni paljudelt inimestelt (Hess et al. 2000). Selleks, et küsitluse abil saadavad tulemused oleksid õiged, on vaja jälgida küsitluste läbiviimise kolme põhitõde:

- a) Küsimustele vastav valim peab olema juhuslik ja representatiivne;
- b) Respondentidele ei tohi jääda võimalust valimit kaudselt kujundada;
- c) Küsitluse koostaja peab mõistma huvipakkuvale populatsioonile omaseid karakteristikuid (Hess et al. 2000).

Käesolevas töös kasutatud ankeetküsitlus koosneb neljateistkümnest alapunktist, kusjuures esimesed kaks neist on üldinformatiivse ja mõneti häälestava suunitlusega.

Küsimustega „Kus kasutate interneti?” ja „Millal on Teie jaoks kõige parem internetis õppida?” püüdsin kaardistada õpilaste üldiseid veebikasutamisharjumusi.

Küsimuse nr. 3 „Millisel määral kasutate e-õppe keskkonda?” eesmärgiks on selgitada, kui palju õpilased tegelikkuses e-õppe keskkonda kasutavad. Siit saab alguse ka järgnevate küsimuste osaline fokuseerimine IVA koolituskeskkonnale.

Küsimuste nr. 4-6 „Kuidas suhtute veebis õppimisse üldiselt?”, „Kuidas suhtute erinevatesse abivahenditesse e-õppe keskkonnas?”, „Millised on teie jaoks järgmised aspektid ?” mõtteks

on saada vastuseid, kuidas õpilased suhtuvad e-õppesse kui tervikusse aga ka erinevatesse tehnilistesse abivahenditesse, millega õpinguid veebis läbi viiakse.

Küsimused nr. 7 ja 8, vastavalt „Miks õpite internetis?“, „Mis on Teile takistuseks veebis õppimisel?“ keskenduvad utilitaarsetele küsimustele – millist kasu nähakse veebis õppimisel tervikuna.

Küsimus nr. 9 „Kuivõrd olete rahul õpetajate tegevusega IVA koolituskeskkonnas?“ on mõeldud saamaks tagasisidet õpetajate tegevuse kohta virtuaalses keskkonnas.

Küsimus nr. 10, „Vastake vabas vormis, mida saaks teha, et õppimine veebis oleks õppiija jaoks edukam?“ on vabavastuse küsimus, mille tulemuseks peaksid olema antud kontekstis olulised aspektid, millele koostaja ei ole osanud tähelepanu pöörata.

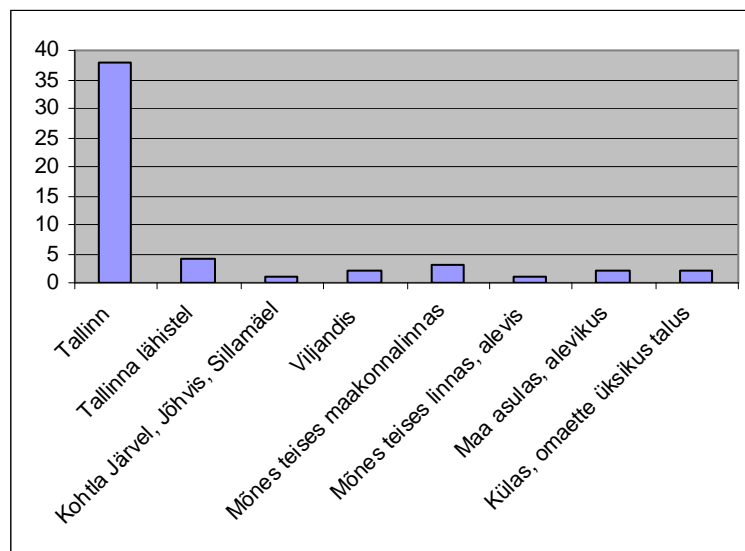
Küsimused nr. 11-14 on mõeldud sotsiaaldemograafiliste andmete (vanus, sugu, haridus, elukoht) kogumiseks.

Ankeedi väljatöötamisel toetusin uurimuse „Mina. Maailm. Meedia“ läbiviimisel kasutatud küsimustikule. Eriline tähelepanu nii ankeetküsitluses kui intervjuus oli fokuseeritud foorumeid käsitlevale osale, põhjuseks Anne Keerberg'i poolt magistritöös „Õppiija toetus võrguõppes“ aastal 2002 välja toodud tõsiasia, et õpitava aine refleksioon toimub peaaesjalikult just foorumites. Küsimustikud, millel kvantitatiivne uuring põhineb, ei ole täidetud elektrooniliselt vaid käsitsi, so paberkandjale. Nimelt ei olnud ma kindel õpilaste motivatsioonis anda vastuseid Internetis ning pidasin kindlamaks kasutada traditsioonilist meetodit.

2. Valim

Ankeetküsitluses osales 55 õpilast, et aga kaks küsitluslehte täideti ebakorrektselt, on lõpptulemuste analüüsimisel kasutatud vastuseid arvuliselt 53. Vastajate hulgas 47 naist ja kuus meest, vanuses 19-32 aastat, keskmine vanus 21 aastat. Küsitletuist 38 elab Tallinnas. Valim ei ole representatiivne kogu hotellinduse eriala lõikes, nimelt õpib hotellindust kokku Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakoolis õppeaastal 2006/2007 kokku 151 inimest. Samuti õpetatakse hotellindust lisaks mitmes Eesti ametikoolis, näiteks Tallinna

Teeninduskoolis, Kuressaare Ametikoolis, Tartu Kutsehariduskeskuses. Küll on valim aga representatiivne Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakooli esimese kursuse õpilaste suhtes. Nimelt 01.02.07 - 06.02.07 läbiviidud küsitluses osales 95% hotellinduse eriala esimese kursuse õpilastest. Kuigi ankeetküsitlus ise oli anonüümne, iseloomustab valimit täpse nimekirja olemasolu.

Joonis 12. Ankeetküsitluses osalenute jaotus elupaiga järgi arvukselt.

Käesoleva uurimuse valimi moodustamisel lähtusin asjaolust, et tänasega on e-õpe Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakoolis õppevormina alles rakendamisel. See tähendab, IVA e-õppe keskkond on küll kasutusel, kuid pigem toetavas funktsioonis – olenevalt õppejõu ja õppurite omavahelisest kokkuleppes paiknevad seal loengumaterjalid, samuti on võimalik viia läbi teste. Olukord on muutumas ning järgmisest õppeaastast planeeritakse rakendada juba täismahulisi e-õppe kursusi. See tähendab omakorda, et 2006/2007 õppeaasta esimese kursuse õppurid on järgmisel õppeaastal võtmeisikuteks – nende arvamusest ja häälestusest sõltub paljuski, kui edukaks osutub täismahuliste e-õppe kursuste käivitamine.

Teiseks, kõikidest eelloetletud erialadest kõige universaalsema õppekava alusel õpivad hotellinduse (hotellimajandus, hotelliteenindus) eriala õpilased. Nimetatud eriala on tõepoolest kõikehaarav ning seda niivõrd, et eriala lõpetajad võivad studiumi läbimisel vabalt valida, millises hotelli osakonnas soovivad töötada. Täpsemalt - õpingute käigus omandatud teadmised võimaldavad lõpetajatel valida töökoha ning teha edukat karjääri nii majutus- kui toitlustusosakonnas, mis on oma ülesehituselt ja tööpõhimõtelt kardinaalselt

erinevad. See tähendab - hotellindust õppivad inimesed, olles põhiolemuselt suunatud suhtlemisele, puutuvad õpingute käigus kokku väga erinevate käsitööd nõudvate valdkondadega, omandades muuhulgas näiteks toiduvalmistamise põhitehnoloogiad. Taoline multifunktsionaalsus teeb hotellinduse eriala õpilastest omakorda aga tänuväärse uurimisobjekti.

III peatükk. Tulemuste esitus

1. Takistused veebis õppimisel

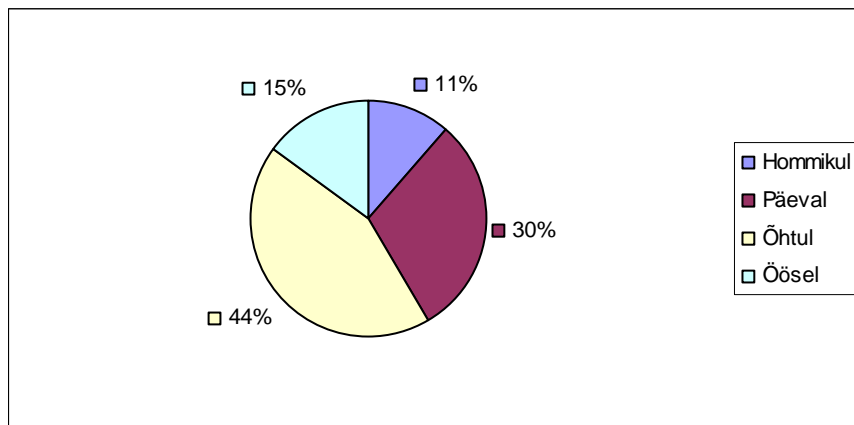
Läbiviidud uuringust selgus, et suurimaks takistuseks veebis õppimisel peavad EHTE hotellimajanduse esimese kursuse hotellinduse eriala õppurid ajapuudust (34%), järgneva tegurina nimetati muude meetodite atraktiivsust (25%), pärast seda nimetati ligipääsu (19%) puhul. Alles seejärel tuuakse välja keskkonna keerulisus (13%) ja huvipuudus, millele viitas ainult 9% vastanutest.

Märkimisväärne on asjaolu, et ka vabas tagasisidevormis ei nimeta ükski õpilastest takistusena arvutikasutusoskuste puudumist.

2. Veebisõppimise aeg ja koht

„Uus meedia” kui õpikeskkond võimaldab nii õppuril kui õppejõul kohtuda virtuaalses õpinguruumis vastavalt vajadusele sünkroonselt või asünkroonselt. E-koolituse asjatundjad, näiteks Anne Keerberg oma 2002 aastal kirjutatud magistritöös „Õppija toetus võrguõppes”, soovivad keskenduda siiski asünkroonsele ehk viitega teabevahetusele, sest ei näe mõtet tavaõpet veebis kopeerida.

Vaadeldes seminaritöö (Vokksepp 2007) tulemusi, võib samuti väita, et Internetis õppimise tugevuseks on tõepoolest paindliku ajajuhtimise võimalus. Väidet kinnitavad ankeetküsitluse tulemused (vt. joonis 13), millest selgub, et valdav osa vastajatest leiab, et parim aeg veebis õppimiseks on õhtu. Vähene osa õppureist õpiks hommikul või öösel, mis ei ole samuti traditsiooniline aeg tavakoolituseks. Ainult kolmandik õpilastest õpiks veebis päeval.

Joonis 13. Ankeetküsitlusele vastanute ajakasutamine veebis õppides.

3. Erinevate veebipõhiste kommunikatsioonivahendite kasutamine paralleelselt võrgus õppimisega

Domineeriv osa õppuritest seostab õpingud veebis erinevate kommunikatsioonivahendite kasutamisega, milledest utilitaarsemateks tuleks õpingute seisukohalt lugeda erineva tekstipõhise suhtlustarkvara (Skype, MSN) kasutamist. Nimelt selgub uuringust, et enam kui pool õppuritest seda ka teevad.

Tabel 2. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud tekstipõhise suhtlustarkvara kasutamise kohta õpingute käigus.

Õpin veebis, sest saan selle kõrvalt chattida	Vastajaid arvuliselt	Vastajaid protsentuaalselt
Olen nõus	20	37%
Üldiselt nõus	11	21%
Osaliselt nõus	13	25%
Ei ole nõus	7	13%
Ei ole sellele üldse mõelnud	2	4%
KOKKU	53	100%

Praktiliselt samas suurusjärgus õpingute kõrvalt tekstipõhise suhtlustarkvara (Skype, MSN) kasutamisega on õppimise ajal muusika kuulajate hulk.

Tabel 3. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud muusika kuulamisele veebis õppimise kõrvalt.

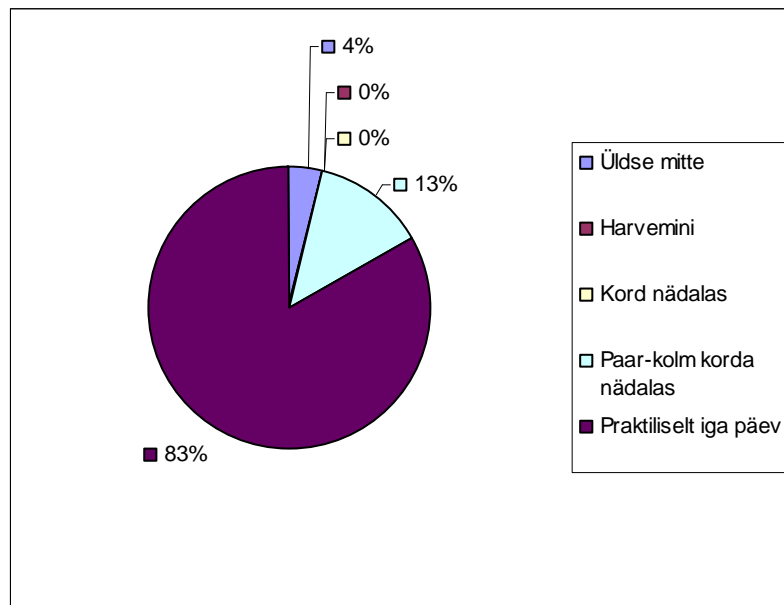
Õpin veebis, sest saan muusikat kuulata	Vastajaid arvuliselt	Vastajaid protsentuaalselt
Olen nõus	19	36%
Üldiselt nõus	8	15%
Osaliselt nõus	10	19%
Ei ole nõus	9	17%
Ei ole sellele üldse mõelnud	7	13%
KOKKU	53	100%

Eelnimetatud harjumusi võib õpingute kestel väga edukalt ära kasutada, edastades asjakohast jooksvat informatsiooni näiteks Skype'i või MSN'i kaudu, samuti omavad veebiraadiod tõenäoliselt võimast potentsiaali e-kursuste turustamise plaanis.

Tabel 4. Ankeetküsitlusele vastanute Interneti kasutamine avalikus internetipunktis või wifi levialas.

Interneti kasutamine avalikus internetipunktis või wifi levialas	Vastajaid arvuliselt	Vastajaid protsentuaalselt
Üldse mitte	29	55%
Harvemini	13	25%
Kord nädalas	5	9%
Paar-kolm korda nädalas	5	9%
Praktiliselt iga päev	1	2%
KOKKU	53	100%

Täenduslikuks võib lugeda asjaolu, et wifi levialas või avalikus internetipunktis sooritab õpinguid vaid 2% vastanutest, ning domineeriv osa vastajatest ei tee seda üldse. Seevastu suurem osa vastanutest kasutab Interneti ja seeläbi ka võrgusõppimist kodus. Nimetatud asjaolu lisab veebisõppimisele omapärase nüansi. Nimelt pärast aastatuhandevahetust hoogu kogunud kodustöötamise buum on jahtunud. Ning kodus kaugtöövõimalust kasutanud inimesed kurdavad sageli, et kodus töötamist häiris pidev vajadus kontsentreeruda tööle ning mitte lasta häirida ennast ümbritsevast ehk kodusest keskkonnast.

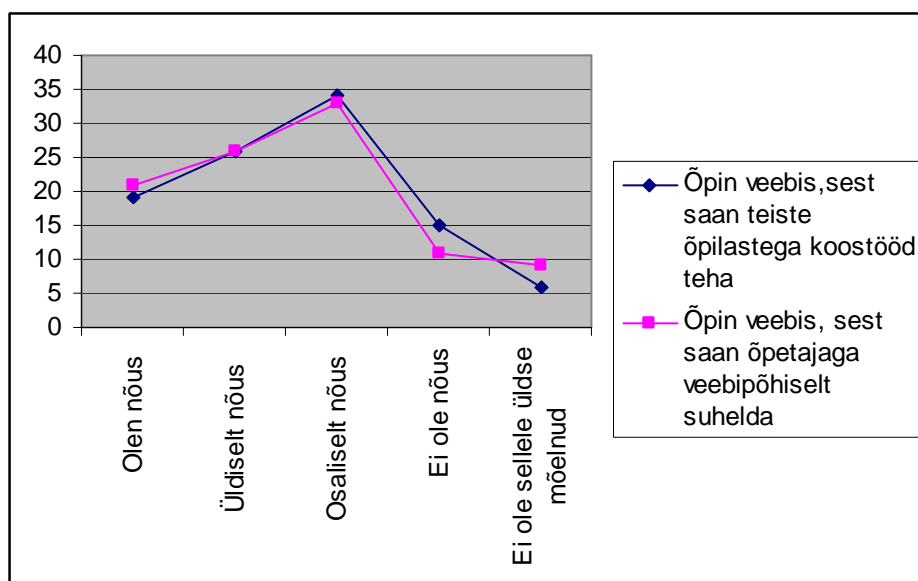

Joonis 14. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud Interneti kasutamise kohta kodus.

Seetõttu on ka arusaadav, miks paljud vastanutest väidavad, et parim aeg õppimiseks on öösel (15%) või õhtul (44%), sest sellisel juhul on segavaid tegureid kindlasti vähem kui päeval ajal. Nimetatud asjaolu omab kindlasti tähtsust ka veebikoolituste planeerimise ja turunduse osas, sest annab selgema ülevaate, millal ja milliseid reklaamikanaleid kasutada.

4. Koostöö veebis õppides

Valdav osa õppuritest on osaliselt nõus asjaoluga, et veebis õppimine võimaldab teha koostööd teiste õppurite aga ka õppejõuga. Siinkohal ilmneb aga ka asjaolu, et päris mitmed vastajad ei ole sellise väitega nõus või ole sellele lihtsalt mõelnud.

Joonis 15. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud omavahelisele koostööle ja suhtlemisele õppejõuga (protsentuaalselt).

Käesolevatesse vastustesse võib suhtuda aga ka nagu märki, et veebis õppimine kui õpinguvorm on siiski veel päris oma arengufaasi alguses, kuna õpilased ei ole koostöövõimalust endale veel teadvustanud.

Eeloleva väite kinnituseks sobib järgnev tabel. Nimelt õpib domineeriv osa vastanutest koos teiste õpilastega „mõnevõrra”.

Tabel 5. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud koostööle veebis teiste õpilastega.

Koostöö teiste õpilastega edeneb veebis	Vastajaid arvuliselt	Vastajaid protsentuaalselt
Suurel määral	6	11%
Mõnevõrra	34	64%
Üldse mitte	9	17%
Ei oska öelda, ei tea seda	4	8%
KOKKU	53	100%

Väiksem osa vastanutest teeb koostööd suurel määral ning üks neljandik vastanutest ei tee koostööd üldse või oska sellele küsimusele vastata.

Samavõrd tähenduslikud on ka EHTE esimese kursuse hotellinduse eriala õppurite hinnangud oma tutvusringkonna kohta.

Tabel 6. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud oma tutvusringkonnas veebiõppe kasutamise kohta.

Minu tutvusringkond kasutab veebis õppimist	Vastajaid arvuliselt	Vastajaid protsentuaalselt
Suurel määral	7	13%
Mõnevõrra	34	65%
Üldse mitte	5	9%
Ei oska öelda, ei tea seda	7	13%
KOKKU	53	100%

Üks neljandik vastanutest leiab, et tuttavad ei õpi veebis üldse või ei oska küsimusele vastust anda. Domineeriv osa vastajatest leiab, et tuttavad õpivad veebis „mõnevõrra”, ning ainult marginaalne 13% õpib veebis suurel määral.

5. Hinnangud veebis õppimise emotsionaalsuse kohta

Internetis õpinguid, vaatamata omavahelise suhtlemise võimalusele, mis tavaõppes reeglina on välistatud, ei peeta lõbusaks tegevuseks. Pigem võib väita, et suurem osa õppuritest ei nõustu, nagu oleks veebis lõbus õppida. Võimalik, et just stressi ja frustratsiooni vältimiseks otsitakse abi muusika kuulamisest või lihtsalt omavahelisest chattimisest.

Usutavasti just siin paikneb võtmepunkt edukate e-koolituste või kursuste läbiviimiseks. Erinevad veebitehnoloogiad pakuvad õppejõududele piisavalt tuge, et ülesse ehitada harivaid, samas aga emotsionaalseid ja haaravaid veebikursusi.

Tabel 7. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud veebis õppimise emotsionaalsuse kohta.

Õpin veebis, sest see on lõbus	Vastajaid arvuliselt	Vastajaid protsentuaalselt
Olen nõus	8	15%
Üldiselt nõus	9	17%
Osaliselt nõus	16	31%
Ei ole nõus	15	28%
Ei ole sellele üldse mõelnud	5	9%
KOKKU	53	100%

Uuringust selgub samuti, et initsiatiiv e-kursustel osalemiseks on EHTE esimese kursuse hotellinduse eriala õppurite puhul koolitusettevõtte poolne.

Tabel 8. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud eeskujude kohta veebis õppimisel.

Õpin veebis, sest sõbrad teevad nii	Vastajaid arvuliselt	Vastajaid protsentuaalselt
Olen nõus	4	8%
Üldiselt nõus	8	15%
Osaliselt nõus	16	30%
Ei ole nõus	19	36%
Ei ole sellele üldse mõelnud	6	11%
KOKKU	53	100%

Nimetatud asjaolu näitab samuti, et ka turunduslikust vaatepunktist on e-koolituste korraldamine tänasega veel suuresti algaasis.

Fotode lisamist õpilaste enesekirjeldustele peab huvitavaks või väga huvitavaks domineeriv osa vastanutest. Fotode lisamise näol on tegemist olulise osaga e-koolitussüsteemist, nimelt tekib läbi personaalse visuaalse kujutise nii õppuritel kui õppejõududel ettekujutus e-kursusel või e-koolitusel osalejatest.

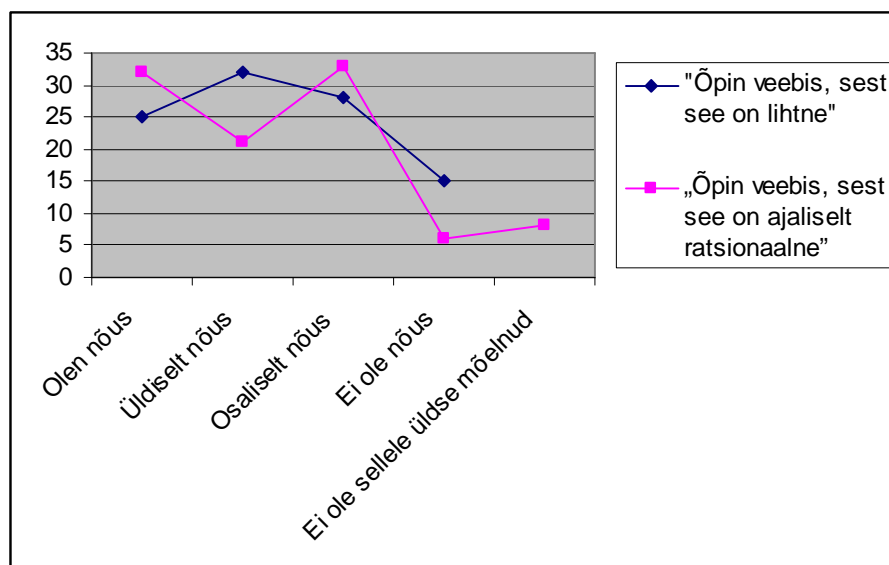
Tabel 9. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud fotode lisamise kohta õpilaste enesekirjeldustele.

Fotode lisamine õpilaste enesekirjeldustele	Vastajaid arvuliselt	Vastajaid protsentuaalselt
Väga huvitav	15	28%
Mõnevõrra huvitav	21	40%
Üldse mitte huvitav	12	23%
Ei oska öelda	5	9%
KOKKU	53	100%

Küll ei ole IVA e-koolitussüsteem näiteks Rate'i või Orkut'i sarnane e-suhtlusportaal. See tähendab, et lisada saab ainult ühe foto, samuti ei ole kaasõppuritel võimalik neid hinnata.

6. Hinnangud veebis õppimise ratsionaalsuse kohta

Veebis õpinguid loetakse suuresti lihtsaks ja ratsionaalseks tegevuseks, millega on nõustunud ka valdav osa vastanutest. Vaid tagasihoidlik osa vastanutest ei ole nõus väitega, et veebis on lihtne õppida, samuti on vaid vähesed seisukohal, et veebis ei ole ajaliselt ratsionaalne õppida.

Joonis 16. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud veebis õppimise ratsionaalsusele (protsentuaalselt).

Nii leiab veelkord kinnitust seisukoht, et „uus meedia” on õpivahendina otstarbekas ja et veebis ei ole keeruline õppida. Kindlasti peab märkima ära asjaolu, et nimetatud uuringuküsimustele vastanud EHTE õppurid on kasutanud ainult ühte e-õppe keskkonda (IVA), ning käesolevaid vastuseid ei ole võimalik laiendada teiste e-õppekeskkondade (WebCT, Moodle) suhtes.

7. Hinnangud õppimise eripäradele veebis

Tänapäeval kasutatakse e-õpet Eesti Hotelli- ja Turimimajanduse Erakoolis põhiõpinguid toetavas funktsioonis. See tähendab - õpilaste ja õppejõudude omavahelisel kokkuleppel on IVA e-koolituskeskkonnas mõningate kursuste käigus võimalik teha teste ning maha laadida õppematerjale. Kuna täiemahulisi veebikursusi veel läbi ei viida, siis ei pööra ma oma

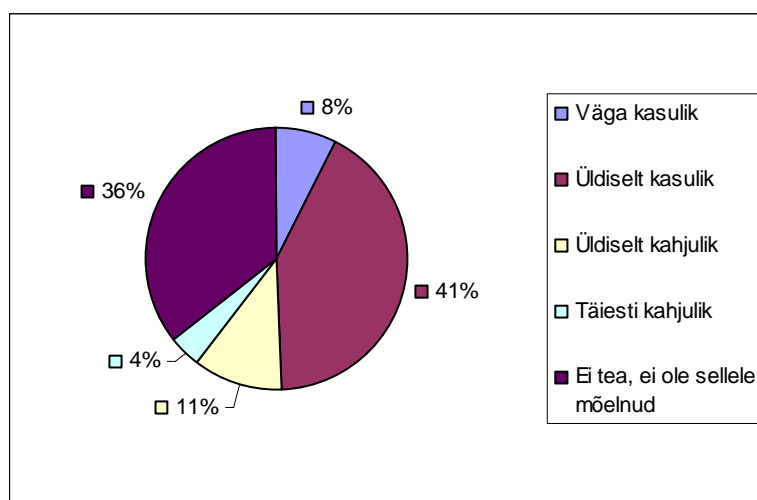
bakalaureusetöös tähelepanu hinnangutele õppetöö kvaliteedile. Küll aga toon välja ankeetküsitluses seoses õppetegevusega vaba tagasisidena välja toodud märkused, mis on tähtsad uue meedia kui e-õpikeskkonna olemuse analüüsimise aspektist:

- a) *„Õpetajapoolne tagasiside võiks olla kiirem”*
- b) *„Enesekontrolli teste võiks rohkem olla”*
- c) *„Esitada kodutööde näidised!”*
- d) *„Õppida on raske, sest silmad väsivad kiiresti. Trükin materjalid välja, nii saab alla tõmmata tähtsaima ja juurde kirjutada”*
- e) *„Veebis on väga palju erinevaid segajaid, kogu maailm on peopeal, proovi siis õppida..”*

Vabas vormis antud vastused viitavad mitmetele e-õppe planeerimise ja korraldamise vaatenurgast olulisele asjaolule. Esmalt oodatakse õppejõult vahetut tagasisidet. Teiseks – tähtis on asünkroonne moment e-õpingute juures (Keerberg 2002), õpilased viitavad enesekontrolli võimaluste kasutamisele, mida e-koolitussüsteem pakub. Samuti viidatakse eeskujude andmise tähtsusele. Vabavastustest saadud teave osutab ka asjaolule, et e-kursused ei sobi puhtfüüsiliselt kõigile õppuritele. Lisandub enesedistsipliini (Vokksepp 2007) tähtsust rõhutav vaatenurk.

8. Hinnangud e-õppe keskkonnale IVA

Suhtumine blogimisse on suhteliselt neutraalne, kusjuures arvamused jagunevad kaheks põhimõtteliseks leeriks, osa peab blogimist üldiselt kasulikuks eneserefleksioonivahendiks, ning peaaegu sama suur osa vastanutest ei ole sellele mõelnud.

Joonis 17. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud blogimise kohta e-koolituskeskkonnas IVA.

Kuna blogi on oma olemuselt isiklik ja tõenäoliselt peetakse blogi pikemalt, kui seda on veebikursuse kestvus (Kirst 2007), tekib tahes-tahtmata küsimus, miks selline lahendus e-koolitussüsteemis üldse olema peab? On ju paljuski analoogseid abivahendeid, mida omandatud teadmiste reflektsooniks kasutada saab – wiki ja foorum ehk teadmuspaja.

Küll aga suhtuvad uuringuküsimustele vastajad valdavalt väga positiivselt IVA sisesesse e-postisüsteemi.

Tabel 10. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud e-koolituskeskkonna IVA sisese e-postitussüsteemi kasutamise kohta.

IVA keskkonna sisene e-posti süsteem on	Vastajaid arvuliselt	Vastajaid protsentuaalselt
Väga kasulik	5	9%
Üldiselt kasulik	32	60%
Üldiselt kahjulik	4	8%
Täiesti kahjulik	3	6%
Ei tea, ei ole sellele mõelnud	9	17%
KOKKU	53	100%

Põhjuseks, mis IVA-sisesesse e-postitussüsteemi positiivselt suhtutakse, on usutavasti asjaolu, et sinna laekuvad teated ei risusta tavakasutuses olevat e-posti kirjakasti.

Seminaritööst (Vokksepp 2007) ilmnes, et õpilased ei pea IVA foorumi tehnilist lahendust õnnestunuks, kuna vastamisel pakutavatest valikuvõimalustest ei selgu, mida üks või teine neist konkreetselt teeb.

Tabel 11. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud foorumi olemuse kohta IVA e-koolituskeskkonna sees.

Foorum IVA sees on	Vastajaid arvuliselt	Vastajaid protsentuaalselt
Väga huvitav	3	6%
Mõnevõrra huvitav	26	48%
Üldse mitte huvitav	22	42%
Ei oska öelda	2	4%
KOKKU	53	100%

Selline seisukoht ilmneb selgesti ka küsitlusest, kus domineeriv osa vastanutest peab foorumit kas mõnevõrra või siis üldse mitte huvitavaks. Taoline tulem on murettekitav, sest foorum on e-õppe keskkonnas üks peamistest suhtlus- ja refleksioonivahenditest (Keerbergh 2002).

Mõneti üllatav on aga suuresti positiivne hinnang testide kasutamisse IVA keskkonna sees. Kuigi seminaritööst (Vokksepp 2007) selgus, et testide tegemine on keerukas ja seda just asjaolu tõttu, et IVA keskkond muudab veebilehitseja keelesätteid nii, et kasutajad ei näe täpitähti. Seetõttu võib väita, et siinkohal antakse tagasisidet mitte niivõrd IVA kui e-koolituskeskkonna testide tehniliste aspektide kohta, vaid võimaluse kohta sooritada teste endale sobival ajal ja kohas. Teisisõnu – hinnang on antud e-õpingute ratsionaalsuse seisukohalt lähtudes.

Sama võib väita ka emotikone ehk erinevaid emotsioone käsitlevate märkide kohta. Kuna IVA, erinevalt Moodlest, ei sisalda vaikesätetena võimalust väljendada foorumis või wikis oma seiskohti läbi erinevate pildiliste emotsioonimärkide, võib ka siin väita, et õpilased on vastanud uuringuküsimustele, lähtudes üldistest veebikasutuskogemustest. Mis tähendab, et suurema osa vastanute arvates võivad nii õpilased kui õppejõud omavahelises suhtluses kasutada erinevaid emotsioone märkivaid tähiseid nagu näiteks „rõõm”, „kurbus”, „üllatus”, „pahameel” jne, ning et selliste lahenduste kasutamine muudab e-õpingud, kui arvuti poolt vahendatud tegevuse, kindlasti vahetumaks ja huvitavamaks.

Samavõrd positiivselt suhtutakse ka videote kasutamisse õpingute käigus. Nagu selgus ka seminaritööst (Vokksepp 2007), õpilased ilmselgelt soovivad vaheldust tekstilisele väljundile, mis omakorda annab õppejõule võimaluse lisada asjakohaseid videoid või viiteid õppematerjalide hulka.

Tabel 12. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud e-koolituskeskkonna IVA komponentidele, absoluutarvudena.

	IVA emotikonid	IVA videote kasutamine	IVA tekstide kasutamine	IVA hüperlingid
Väga positiivne	10	12	8	8
Üldiselt positiivne	24	25	36	30
Üldiselt negatiivne	5	5	8	4
Täiesti negatiivne	4	1	0	1
Ei tea, ei ole sellele mõelnud	10	10	1	10

Teisalt ei ole midagi kriitilist ka õpingute tekstilisuses. Domineeriv osa vastanutest suhtub tekstipõhisesse õppesse üldiselt positiivselt. Samuti puuduvad täiesti negatiivsed hinnangud ning üldiselt negatiivselt suhtub vastanutest ainult 15%. Marginaalne on ka nende uurimisküsimustele vastanute osa, kes ei ole õpikeskkonna tekstilisusele üldse mõelnud.

Tabel 13. Ankeetküsitlusele vastanute hinnangud e-koolituskeskkonna IVA komponentidele, protsentaalselt.

	IVA emotikonid	IVA videote kasutamine	IVA tekstide kasutamine	IVA hüperlingid
Väga positiivne	19%	23%	15%	15%
Üldiselt positiivne	45%	47%	68%	56%
Üldiselt negatiivne	9%	9%	15%	8%
Täiesti negatiivne	8%	2%	0%	0%
Ei tea, ei ole sellel mõelnud	19%	19%	2%	19%

Vaadeldes hüperlinkide ehk aktiivsete veebiviidete kasutust, saab samuti öelda, et täiesti negatiivne suhtumine puudub, üldiselt negatiivselt suhtub aga tagasihoidlik osa vastanutest.

Ka hüperlinkidel nagu pildimaterjalil või videotel on märkimisväärne osa õpiprotsessi kujundamisel ja läbiviimisel. Liigsete veebiviidete lisamine ajab õpilased seevastu segadusse ning ähmastab üldeesmärki (Vokksepp 2007).

IVpeatükk. Järeldused ja diskussioon

Koondades seminaritöö (Vokksepp 2007) raames koostatud ja bakalaureusetöö jooksul läbi viidud ankeetküsitluse tulemusi, võib teha mitmeid järeldusi. Esimene ja peamine neist oleks – noored on tõepoolest valmis veebis õppima. Ankeetküsitluse vastuseid, mis käsitlesid võimalikke takistusi veebis õppimisel, ilmestas eeskätt õppurite motivatsiooniga seonduvate probleemide üleskerkimine. Õppurid märkisid suuremate takistustena ajapuudust (34%) ja muude meetodite atraktiivsust (25%), mis on iseenesest pigem suhtumise küsimus. Küllalt marginaalne on probleemistik e-õppe keskkonnale ligipääsu (19%) puhul. Alles seejärel tuuakse välja keskkonna keerulisus (13%) ja huvipuudus, millele viitas 9% vastanutest. Nii võibki sedastada, et tänase keskkoolilõpetaja jaoks ei ole Internet ja sellega seonduv ei keeruline ega eemaletõukav. Pigem vastupidi, noored tunnevad ennast võrgukeskkonnas tunduvalt vabamalt kui näiteks keskealised inimesed (Runnel & Pruulmann - Vengerfeldt 2004). Samuti võib uuringuobjektiks olnud EHTE õppurite kohta öelda, et neid „digitaalse lõhe” probleemistik ei puuduta (Digitaalne lõhe 2002).

Teise olulise järeldusena tuleb välja tuua asjaolu, et õppivad kogukonnad vajavad sisuliste teadmiste omandamiseks selget ja kindlakäelist suunamist (Keerberg 2002), nimelt omab sotsiaalne interaktsioon õpingute puhul olulist tähtsust (Krull 2000, Keerberg 2002 kaudu), Väidet tõestavad üheltpoolt seminaritöö (Vokksepp 2007) käigus läbiviidud ekspertintervjuud, milledest selgub enesedistsipliini tähtsus, teisalt jällegi ankeetküsitluse läbi saadud teave, mis räägib, et koostööd teiste õpilastega teeb veebis suurel määral vaid 11% vastanutest ning mõnevõrra 64% vastanutest. Praktiliselt samasse suurusjärku jääb veebis õppides suhtlemine õppejõuga – üks neljandik õppuritest ei tee koostööd üldse või ei oma arvamust selle kohta. 65% ulatuses antakse vastuseks, et tutvusringkond kasutab veebis õppimise võimalust „mõnevõrra”. Samuti on õppurid meeleldi valmis lisama foto oma koolituskeskkonna kontosse, kusjuures vastanutest kaks kolmandikku peab foto lisamist kas väga huvitavaks või mõnevõrra huvitavaks tegevuseks. Kõik see viitab veelkordselt ka asjaolule, et ankeetküsitlusele vastanud õppurid on Internetis õpinguteks valmis, kuid vajavad asjakohast ja professionaalset suunamist.

Rääkides veebis õpetamisest, peab tõdema, et „uus meedia” on tugevajõuline koolitusvahend, võimaldades paljude suhtlemist paljudega, mis aitab nihutada kommunikatiivsed tegevused rahvuslikest piiridest ja modernse ajastu territoriaalsetest ruumisuhetest väljapoole (McQuail

2003: 107). Võimalust õppida asünkroonselt paljud EHTE üliõpilased kasutavadki, kusjuures valdav osa teeb seda ajaliselt öhtul (44%) või öösel (15%). Ankeetküsitluse vabavastustest selgub lisaks, et õppurid ootavad veebis õppides õppejõupoolset tagasisidet. Tegemist on veebiõpingute õnnestumiseks ühe olulisema asjaoluga üldse, sest õpetamine veebis ei ole üksnes failide ülesseadmine e-koolituskeskkonda. Tähtis on, et õppeprotsessi käigus tekiks arutelu ja refleksioon õpitavale (Keerberg 2002).

Üllatuslikult hästi suhtuvad õppurid asjaolusse, et õpingud on tekstipõhised. Tõsi, bakalaureusetööle eelnenud seminaritöö (Vokksepp 2007) raames läbiviidud ekspertintervjuudest selgus, et õpilased peavad e-õppe juurde kuuluvat tekstimassiivi kohati igavaks ning frustatsiooni tekitavaks. Ilmselt on nimetatud probleem edukalt ületatav õppejõupoolse oskusliku tegevuse läbi. Nimelt tajuvad õpilased e-õpingute keskosas suurt infotulva ning sellisel juhul on kogenud moderaatoril võimalus läbi erinevate tegevuste tõsta õppurite enesekindlust ja entusiasmi (Salmon 2000, Keerberg 2002 kaudu). Nii näiteks selgub ankeetküsitlusest, et õppurid ei pea tänasega õpinguid veebis eriti emotsionaalseks – vaid üks kolmandik on nõus väitega, et õpingud on lõbusad. Ülejäänud kaks kolmandikku vastajatest on kas vastupidisel seisukohal või ei ole oma seisukohta selgelt välja kujundanud. Selle olukorra parendamiseks sobivad mitmed abivahendid, milledest õpilased näivad enim hindavat videoid ja emotsioone kandvaid pisimärke ehk emotikone.

Keerukam on aga blogi kasutamine IVA sees, kuna veebikursused ei ole reeglina ajaliselt väga pika kestvusega. Nii tekib küsimus, kellele veebipäeviku pidamine mõeldud on? Kui sihtrühmaks on õppejõud, siis miks peaks seda tegema keskkonna sees, kuhu lugejaskond ehk õppurid pääsevad väga piiratud aja vältel? Siinkohal tundub käesoleva töö autorile, et blogi kui teabevahendi ühendamise e-õppe süsteemiga ei ole mõttekas. Pigem võiks keskkonda integreerida mõne dünaamilise infoallika, Wikipedia või näiteks inglise-eesti sõnaraamatu otsinguakna.

Refleksioonivahendid iseenesest paistavadki olevat IVA keskkonna Achilleuse kannaks. Nimelt selgus seminaritööst (Vokksepp 2007) kaks mõtlemapanevat asjaolu. Esmalt peavad õpilased testide tegemist IVA's tehniliselt keeruliseks ja ebakindlaks tegevuseks. Põhjuseks asjaolu, et mõlema levinud veebilehitseja (Internet Explorer ja Mozilla Firefox) keeleseaded muutuvad testi käigus sellisel moel, et täpitähti sisaldavad sõnad ei ole arusaadavad. Teine ebakoht on foorum ehk Teadmuspaja, mille ülesehitus on lihtne, kuid milles juba algatatud

teema jätkamine on seevastu keeruline. Seetõttu ei kasuta õpilased foorumit IVA keskkonna sees meelsasti, kartes jääda rumalasse olukorda. Tegemist on väga tõsise ohumärgiga IVA ülesehituses, sest selleks, et toimuks õppimine, vajavad õppijad arutelu, olgu see siis vahetu või vahendatud kommunikatsioon (Stacey 1999, Keerberg 2002 kaudu). Siinkohal tuleb lisada, et õpilased on iseenesest foorumi kui sellise kasutamiseks valmis ning suhtuvad foorumisse kui e-õppe vahendisse neutraalselt – foorumit peab mõnevõrra huvitavaks ligikaudu pool (48%) ankeetküsitlusele vastajatest. Ka näivad õppurid olevat IVA keskkonna omaks võtnud – nimelt suhtutakse üllatavalt hästi keskkonna sisesesse e-postitusüsteemi, mis võimaldab koondada õppejõu poolt keskkonna seest saadetavaid e-kirju. Vastajatest 60% peab lahendust üldiselt kasulikuks. Tõenäoliselt on üheks positiivseks argumendiks ka asjaolu, et keskkonna sisene e-postituslahendus võimaldab vältida tavakirjakasti risustamist liigsete e-kirjadega.

Eraldiseisvaks aspektiks tuleks lugeda e-õpingute asünkroonsust. Ankeetküsitlusele vastajatest peavad kaks kolmandikku veebis õppimist ajaliselt ratsionaalseks, samuti õpib 84% vastajatest kodus, tehes seda valdavalt õhtusel või öisel ajal. Nii saab kinnitust levinud arusaam, et võrguõppe puhul ei ole mõtet keskenduda sellele, mida niisugune õppevorm ei võimalda, sh vahetule emotsionaalsele suhtlemisele (Keerberg 2002). Taoline mõtteviis ei pruugi olla e-õppe strateegilise arengu plaanis parim, nii näitas EHTE üliõpilaste hulgas läbiviidud ankeetküsitlus, et õppurid kasutavad õpingute kõrvalt lisaks veebiraadiotele ka aktiivselt tekstipõhist suhtlustarkvara. Tõsi, Skype'i või MSN'i kasutamine õpingute kõrvalt ei vasta küsimusele - miks ja kuidas koondada inimesed ühel ajahetkel e-koolituskeskkonda? Sellele küsimusele võiks otsida vastust pigem metoodilisest vaatenurgast – juhul kui õpingutele tuleks kasuks näiteks video- või audiokonverents, on korraldamine põhimõtteliselt lihtne - 2006. a. lõpul avaldatud andmete kohaselt kasutas Eestis internetti 60% elanikkonnast ehk 730 000 inimest (TNS Emor 2006). Ja samas ei ole ka – kõigile käesoleva bakalaureusetöö raames vaadeldud e-koolituskeskkondadele on sisse ehitatud ridamisi asünkroonset kommunikatsiooni võimaldavaid vahendeid (foorum, wiki, testid), kuid puuduvad sünkroonset suhtlemist võimaldavad vahendid (audio- või videokonverentsid). Ka asünkroonne osa on mittetäielik – juhul kui õppejõud soovib näidata mõnda videot, peab õpilase arvutis olema vastavat failivormi toetav tarkvara. Tõsi - saab ju väita – peaaegu igaüks saab hakkama nii lihtsa programmi, nagu seda on näiteks Skype, installeerimisega. See võib nii olla, kuid ei pruugi – juhul kui tegemist on arvutiga avalikus internetipunktis, ei ole juhukasutajal õigust ilma kohaliku administraatori loata sinna mingit muud tarkvara lisada.

Ka ei oleks otstarbekas õppuri ajalimiiti kasutada kõrvaltegevuste, näiteks programmide installeerimine peale.

Nii võikski diskussiooni osa lõpetamiseks sedastada, et „uus meedia” on asjakohane ja võimas kommunikatsioonikanal koolituste läbiviimiseks, kuid tänasega kasutatakse sellest ainult suhteliselt tagasihoidlikku ja emotsionaalselt piiratud tekstipõhist osa. Samuti oleks siinkohal sobiv resümeerida: bakalaureusetöös püstitatud hüpotees - EHTE õpilased õpivad meeleldi veebis, kuna see võimaldab ratsionaalsemalt aega planeerida - oli õige ainult osaliselt: noored kasutavad tõepoolest meeleldi veebi, kuid ei õpi seal meelsasti. Viimane on täna veel kinni õpetajate oskustes ja õppeasutuste organisatoorses arengus (Tatrik 2007).

Kokkuvõte

Bakalaureusetöös „Uus meedia kui õpikeskkond EHTE hotellimajanduse eriala õpilaste näitel” keskendus „uue meedia” kui õpingukeskkonna olemusele, otsides seoseid e-õppe kasutamise teoreetiliste seisukohtade ja empiiriliste kogemuste vahel.

Käesoleva bakalaureusetöö empiiriline osa toetub seminaritöö käigus (Vokksepp 2007) väljatöötatud ankeetküsitlusele, mille uurimisküsimusteks oli:

- a) Kuidas ja milliste abivahendite läbi kasutavad EHTE õpilased e-koolituskeskkonda IVA? Täpsemalt, millised abivahendid on aktiivses kasutuses ning milliseid kasutatakse õppeprotsessi käigus vähem või välditakse sootuks.
- b) Kuidas hinnatakse veebis õppides koostööd omavahel ja õppejõuga?
- c) Kuidas õpilased suhtuvad e-õppesse ja IVA keskkonda üldiselt? Kas peaks parendama IVA e-õppe keskkonda, ja kui – siis mida täpsemalt?
- d) Kuidas suhtutakse e-õppesse üldiselt ning kuidas õpilaste hoiakud võivad mõjutada täiemahuliste kursuste käivitamist Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakoolis õppeaastal 2007/2008?

Ankeetküsitlusele vastas 55 küsitletut, kuid kuna kaks ankeeti oli täidetud mittetäielikult, tuli arvesse ainult 53 vastust. Vastanute hulgas oli 47 naist ja kuus meest vanuses 19-32 aastat, keskmine vanus 21 aastat. Küsitletuist 38 ehk enam kui kaks kolmandikku elab Tallinnas.

Bakalaureusetöö põhitulemitena tuleks tuua välja järgnev:

- a) Noored tunnevad ennast Internetis vabalt, e-õpingute keskkonna kasutamine ei ole nende jaoks keerukas,
- b) Õppivad kogukonnad vajavad sihipäraseks toimimiseks järjekindlat suunamist,
- c) Õpingute tekstipõhisus ei ole probleemiks, kuid kuna õpilased eelistavad emotsionaalseid abivahendeid, näiteks videoid ja emotikone, siis tuleks neid ka rakendada,

- d) IVA keskkonnas on tehnilisi tõrkeid reflektsoonivahendite – foorumi ja testide - kasutamisega,
- e) Blogi kui reflektsoonivahend ei leia tõenäoliselt IVA e-õppe keskkonnas kasutajaid, selle asemel võiks töö autori ettepanekul vaikumisi pakkuda mõne spetsiifilise andmebaasi kasutusvõimalust. Näiteks Wikipedia, eesti – inglise sõnastiku jne otsiakent,
- f) Kõik bakalaureusetöös vaadeldud e-õppe keskkonnad on ülesehituselt suunitletud viimaks läbi õpinguid asünkroonselt. E-õpingute arengu strateegilises plaanis võib see osutuda veaks, sest sellisel moel ei rakendata suurt osa võimalustest, mida „uus meedia” pakub. Töö autor teeb ettepaneku pöörata tähelepanu ka e-õpingute sünkroonsele osale.

Summary

In the given B.A. thesis „The new media as a study environment with the example of a group of students majoring in hotel management at the Estonian School of Hotel and Tourism Management (EHTE)” I focused on „new media” as the essence of the study environment, while looking for relations between theoretical viewpoints regarding the use of e-studying and empirical experiences thereof.

The empirical part of the given B.A. thesis is based on a questionnaire, which was developed in the process of a term paper (Vokksepp 2007) and which comprises the following research questions:

- a) How and by which means do the EHTE students make use of the e-study environment of IVA? More specifically, which kinds of means are in used actively and which ones are used more rarely during the study process or which ones are rather avoided altogether.
- b) How is the cooperation among each other and with the instructor being evaluated while studying in the web?
- c) How do students relate to e-study and the IVA study environment in general? Is there reason for improving the IVA e-study environment and if so, what in particular?
- d) What is the general opinion about e-study and how can the students' attitudes have an effect on the initiation of full-scale courses at the Estonian School of Hotel and Tourism Management for the academic year of 2007/2008?

There were 55 respondents for the questionnaire; however, since two questionnaires were filled out insufficiently only 53 responses were counted. Among the respondents there were 47 women and six men at the age of 19-32 years providing an average age of 21 years. Out of the respondents there are 38 persons, which means more than two thirds, who are living in Tallinn.

The following statements, forming the major results of the B.A. thesis, need to be pointed out:

- a) Young people feel comfortable in the use of the Internet, the use of an e-study environment is not complicated for them,
- b) studying communities need consistent direction in order to function purposefully,
- c) the text-based nature of the studies does not create a problem; however, since the students prefer emotional means, e.g. videos and emoticons, then this kind of means should also be implemented,
- d) the IVA environment shows failures for the use of reflective means – forums and tests,
- e) the option of having a blog as another reflectional means will obviously not find users in the IVA e-study environment; instead, as a suggestion by the author of the thesis, the use of a search window for a particular database, e.g. Wikipedia, an estonian – english dictionary etc. could be provided by default,
- f) in terms of their organisation all e-study environments examined in the B.A. thesis are directed towards an asynchronous performance of studies. In a strategic plan of developing e-studies this may turn out into a mistake, for in this case a great part of the potential provided by the “new media” will remain unused. The author of the given thesis suggests paying attention to the synchronous part of e-studies as well.

Kasutatud kirjandus

1. Aimre, I. (2001). Sotsioloogia. Tallinn: Sisekaitseakadeemia kirjastus.
2. Beljajev, K. (2006). Koolinoored autorina Internetikeskkonnas. Bakalaureusetöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
3. Eesti e- Ülikool.
<http://www.e-uni.ee/index.php?main=166>
Vaadatud 25. märts 2007.
4. Eesti e-kutsekool.
Liikmesõppeasutused.
<http://www.e-vet.ee/index.php?n=et&do=24>
Vaadatud 23. märts 2007.
5. Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakool.
http://www.ehte.ee/index.php?option=com_content&task=view&id=64&Itemid=158
Vaadatud 27. mai 2007.
6. Eesti WWW Top100.
<http://www.neti.ee/info/top100.html>
Vaadatud 24. märts 2007.
7. Hess, B. & E. Markson & P. Stein. (2000). Sotsioloogia. Tallinn: Kirjastus „Külim”
8. Internet World Stats.
World Internet Users and Population Stats.
<http://www.internetworldstats.com>
Vaadatud 24. märts 2007.

9. IVA ver 0.4.2 kasutajajuhend.
http://www.tlu.ee/iva_help/IVA_kasutusjuhend.pdf
Vaadatud 01. aprill 2007.
10. Kalkun, M. & T. Kalget (2002).
Digitaalne lõhe Eestis ja selle ületamise võimalused. Emor ja Poliitikauuringute Keskus PRAXIS, Tallinn.
http://www.praxis.ee/diglohe/digitaalne_lohe_Emor_PRAXIS.pdf
Vaadatud 25. märts 2007.
11. Kalmus, V. & M. Lauristin & P. Pruulmann -Vengerfeldt (toim.). Eesti elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia tulemustest. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
12. Kalmus, V. (2006). Socialisation in the changing learning environment: Some considerations for research. In: E. Bruillard, B. Aamotsbakken, S. V. Knudsen and M. Horsley (eds), Caught in the Web or Lost in the Textbook? STEF, IARTEM, IUFM de Basse-Normandie, Paris, 225-233.
http://www.caen.iufm.fr/colloque_iartem/pdf/kalmus.pdf
Vaadatud 01. aprill 2007.
13. Keerberg, A. (2002). Õppija toetus võrguõppes.
Käsitöökirjaline magistratöö. Haridusteaduskond, Tartu Ülikool, Tartu.
14. Kirst, K. (2007). Ettevõtteblogid. Seminaritöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
15. Laanpere, M. (2006). IVA algkoolitus. Tallinn, 13. november.
16. McQuail, D. (2003). McQuaili massikommunikatsiooniteooria, Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

17. Roosioja, M. (2007). Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonna õppekava vastavus EJTA poolt kehtestatud ajakirjandushariduse standarditele. Seminaritöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
18. Zone Media OÜ. (2007). Klienditeeninduse vastus IVA keskkonna kasutusvõimaluste kohta Eesti hostingufirmades. Tallinn, 22. jaanuar.
19. Tatrik, M. (2007). HARIDUSPOLIITILISED TEGURID E-ÕPPE MÕJUTAJANA KÕRGKOOLIDES. Projekt "Regionaalselt kättesaadav kvaliteetne kõrgharidus läbi e-õppe arenduse" Hariduspoliitika uuringu lõppraport. Tallinna Ülikool, Tallinn.
http://portaal.e-uni.ee/redel/alamprojektid/folder.2005-01-13.0142975783/loppraportid/HARPOL_loppraport.pdf
Vaadatud 07. aprill 2007.
20. TNS Emor.
Eestis on 730 000 internetikasutajat.
<http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=1694>
Vaadatud 21. märts 2007.
21. TNS Emor.
TNS Metrix.
<http://www.emor.ee/index.html?id=1415>
Vaadatud 25. märts 2007.
22. Vengerfeldt, P. & P. Runnel (2004). Uus meedia Eestis. Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004. Rmt.: P. Vihalemm (toim.).Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 233-256.
23. Vokksepp, V. (2007). Uus meedia kui õpikeskkond EHTE hotellimajanduse eriala õpilaste näitel. Seminaritöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.

Sekundaarselt viidatud allikad

1. Bates. T. (2001). National strategies for e- learning in post-secondary education and training, UNESCO: International Institute for Educational Planning, 135 lk
2. Buckingham, D. (2003). Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. Cambridge: Polity Press.
3. Castells, M. (1996). The Rise of the Network Society. Oxford: Blackwell Publishers.
4. Douglass, J.A. (2005). All Globalization Is Local: Countervailing Forces and the Influence on Higher Education Markets. Paper CSHE. Berkely: eScholarship Repository: University of California.
5. Fish, Stanley. 1980. Is There a Text in This Class? The Authority of Interpretive Communities. Cambridge, MA and London: Harvard University Press.
6. Harasim, L., Hiltz, S.R., Teles, L., Turoff, M 1997. Learning Networks. A Field Guide to Teaching and Learning Online. London: The MIT Press.
7. Jones, S. G. (1997) Virtual Culture: Identity and Communication in Cybersociety. London: Sage.
8. Kellner, D. (2002). New Media and New Literacies: Reconstructing Education for the New Millennium. Handbook of New Media. Social Shaping and Consequences of ICTs. Edited by Lievrouw, L.A., Livingstone, S. (2002). London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications, 90-105.
9. Krull, E. 2000. Peadgoogilise psühholoogia käsiraamat. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
10. Läänemets, U. 2001. Õppekava ja õpikeskkond. Haridus 2/2001.
<http://haridus.opleht.ee/Arhiiv/2001/haridus2/haridusteemadel.html>

11. Rowntree, D. 1995. Teaching and learning online: a correspondence education for the 21st century? *British Journal of Educational Technology*, Vol. 26, No 3 (Sept 1995), pp 201-215.
12. Salmon, G. 1999. Teaching and Learning Online. Presented to Online Learning Conference, Amsterdam 3-4 Nov 1999.
http://sstweb.open.ac.uk:8282/oubs/gilly/a_dam99.htm (vaadatud 29.05.2002)
13. Salmon, G. 2000. E-moderating: Success without Serried Ranks. *Centrinity: Solutions through Partnership Conference*. Las Vegas, Nov 2000
<http://sstweb.open.ac.uk:8282/oubs/gilly/centrinity.htm> (vaadatud 29.05.2002)
14. Stacey, E. 1999. Collaborative Learning in an Online Environment. *Journal of Distance Education*, Vol. XIV, No 2 (Fall 1999)
15. Tapscott, Don. 1998. *Growing up Digital: The Rise of the Net Generation*. New York: McGraw-Hill.
16. World Bank. (2002). *Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education*, Washington D.C., 232 lk.

Lisa. Küsitlusankeet

Hea EHTE õpilane!

Olen TÜ ajakirjanduse ja suhtekorralduse üliõpilane, teen oma lõputööd uuest meediast kui õpikeskkonnast. Pöördun Teie poole palvega vastata järgnevatele küsimustele.

Täpsemalt tunneksin huvi, kuidas Te hindate internetis õppimist, mis Teid rohkem huvitab ja kuidas saaks seda paremaks teha.

Väljendamiseks oma arvamust, tõmmake palun ring ümber Teie arvates sobiva vastuse numbrile.

Tänades,
Valdo Vokksepp

1. Kus kasutate internetti?

	Praktilise lt iga päev	Paar- kolm korda nädalas	Kord nädalas	Harvemini	Üldse mitte
1 Koolis	5	4	3	2	1
2 Kodus	5	4	3	2	1
3 Avalikus Internetipunktis, internetikohvikus, WiFi levialas	5	4	3	2	1
4 Töökohas	5	4	3	2	1

2. Millal on Teie jaoks ajaliselt kõige parem internetis õppida?

1. Hommikul
2. Päeval
3. Öhtul
4. Öösel

3. Millisel määral kasutate e-õppe keskkonda?

	Suurel määral	Mõnevõrra	Üldse mitte	Ei oska öelda, ei tea seda
IVA E-õppe keskkonda kasutan:	1	2	3	4
Keskkonnasisest e-posti süsteemi kasutan:	1	2	3	4
Minu tutvuskond kasutab e-õppimist:	1	2	3	4
Koostöö teiste õpilastega edeneb veebis õppides:	1	2	3	4

4. Kuidas suhtute veebis õppimisse üldiselt?

	Väga positiivne	Üldiselt positiivne	Üldiselt negatiivne	Täiesti negatiivne	Ei tea, ei ole sellele mõelnud
1. Veebis õppimine on üldiselt:	1	2	3	4	5
2. IVA tehniliste lahenduste kasutamisse suhtun järgmiselt:					
2.1 Hüperlingid	1	2	3	4	5
2.2 Tekstid	1	2	3	4	5
2.3 Pildid	1	2	3	4	5
2.4 Videod	1	2	3	4	5
2.5 Emotikonid	1	2	3	4	5
2.6 Foorum	1	2	3	4	5
2.7 Testid	1	2	3	4	5

5. Kuidas suhtute erinevatesse abivahenditesse e-õppe keskkonnas?

	Väga huvitav	Mõnevõrra huvitav	Üldse mitte huvitav	Ei oska öelda
1. Blogide kirjutamine ja lugemine üldiselt on:	1	2	3	4
2. Foorum IVA koolituskeskkonna sees on:	1	2	3	4
3. Fotode lisamine õpilaste enesekirjeldustele on:	1	2	3	4

6. Millised on teie jaoks järgmised aspektid ?

	Väga kasulik	Üldiselt kasulik	Üldiselt kahjulik	Täiesti kahjulik	Ei tea, ei ole sellele mõelnud
1. E-õpe on üldiselt:	1	2	3	4	5
2. IVA keskkonna sisene e-posti süsteem on:	1	2	3	4	5
3. Blogimine on:	1	2	3	4	5

7. Miks õpite internetis?

	Olen nõus	Olen üldiselt nõus	Olen osaliselt nõus nõus	Ei nõustu üldse	Ei tea, ei ole sellele mõelnud
Õpin veebis, sest see on:					
1. Ajaliselt ratsionaalne:	1	2	3	4	5
2. Sõbrad teevad nii:	1	2	3	4	5
3. Nii saab targemaks kui tunnis käies:	1	2	3	4	5
4. Lihtne	1	2	3	4	5
5. Lõbus	1	2	3	4	5
6. Saan teiste õpilastega koostööd teha	1	2	3	4	5
7. Saan õpetajatega veebipõhiselt suhelda	1	2	3	4	5
8. Saan lisaks muusikat kuulata	1	2	3	4	5
9. Saan taustaks <i>chattida</i> .	1	2	3	4	5

8. Mis on Teile takistuseks veebis õppimisel?

1. Ligipääs internetiühendusega arvutile on raskendatud
2. Pole aega
3. Pole huvi
4. Liiga keeruline
5. Muud õppimismeetodid meeldivad rohkem

9. Kuivõrd olete rahul õpetajate tegevusega IVA koolituskeskkonnas?

	Väga rahul	Üldiselt rahul	Mitte eriti rahul	Üldse mitte rahul	Ei oska öelda
Õppematerjalide loomine	1	2	3	4	5
Tagasiside andmine	1	2	3	4	5
Kontakti hoidmine	1	2	3	4	5
Abistamine probleemide tekkimisel	1	2	3	4	5
Suhtumine õpilastesse	1	2	3	4	5
Näidete toomine	1	2	3	4	5

10. Vastake vabas vormis, mida saaks teha, et õppimine veebis oleks õppija jaoks edukam?

.....

11. Teie sugu: mees naine

12. Teie vanus? aastat.

13. Haridus:

1. Keskharidus
2. Keskeriharidus
3. Kõrgharidus

14. Kus te peamiselt elate?

1. Tallinn
2. Tallinna lähistel
3. Tartus
4. Tartu lähistel
5. Pärnus
6. Pärnu lähistel
7. Narvas
8. Kohtla-Järvel, Jõhvis, Sillamäel
9. Viljandis
10. Mõnes teises maakonnalinnas
11. Mõnes teises linnas, alevis
12. Maa-asulas, alevikus
13. Külas, omaette üksikus talus